

DELAJSKO KMEČKA

ENOTNOST

GLASILO ZVEZE ENOTNIH SINDIKATOV STO-JA

VSEBINA: ZOPET NOVI DAVKI — SINDIKALNA DEJAVNOST UCITELJSTVA V ISTRI — VELICASTNE PROSLAVE 1. MAJA V TRSTU IN V SVOBODNI ISTRI — SKRBE ZA PROSVETO IN SOLSTVO V ISTRSKEM OKROŽJU — VEC ZELENE NA DOMACI VRT — OKOPAVAJMO REDNO — CEBELAR V MAJU — KRMILA IN KRMLENJE — ZAGREBSKI VELESEJEM — KMEČKO GOSPODARSTVO V JUGOSLAVIJI — KAKO BOMO ZGRADILI ZADRUGNE DOMOVE — ZEMLJA IN RUDNINE.

Leto IV, št. 10.

Uredništvo ul. Monfort 3 — Trst

Trst 12. maja 1948.

Spedizioni in abbon. postale 11° gruppo **Cena:** 15 ML, 10 JL, 4 din

TEKOCI RACUN ZA CONO A TRZ ASKEGA OZEMLJA: ZALOZNISTVO »PRIMORSKI DNEVNIK«, TRST 11-3374; ZA JUGOSLAVIJO PA: »PRIMORSKI DNEVNIK«, UPRAVA, LJUBL. 6-90 691-19.

Krči onemoglega imperializma

Zadnje dni je ves nepredni svet zajelo ogorčenje nad strašnimi in osludnimi zločini, ki jih vrši nad gršim ljudstvom reakcionarna grška vlada po naročilu svojih gospodarjev, ameriških imperialistov. Pod pretvezo maščevanja za pravično kaznen, ki je doletela fašistična pravo sodnega ministra Ladasa, so vosodnega ministra Ladasa, so usmrtili nad dvesto grških rodoljubov, med katerimi je bilo tudi večje število sindikalistov. Ogronemu število protestov proti tem nezastisljanim zločinom se je pridružila tudi Zveza enotnih sindikatov Tržaškega ozemlja, ki je izrazila ogorčenje vsega tržaškega delovnega ljudstva.

Tržaško ljudstvo se namreč dobro zaveda, kdo je kriv tega pokolja, dobro ve, da so ga naročili prav isti krogi, ki tudi pri nas preko svojih agentov zatirajo naše ljudstvo, omejujejo prihodnje demokracije, boščinijo, kršijo mirovne pogodbe, delijo mesto na področja in pregarajo najbolj dosledne antifašiste s pomočjo svoje policije.

Ravno zato pa, ker tržaško delovno ljudstvo okuša na lastni koži bla-godati zapadne »demokracije«, se uti še bližjega grškemu ljudstvu, ki se tako hrabro bori za svoj ob-stanek in proti ameriškim tankom, letalom in topovom. Tržaško ljudstvo ve, da je borba grškega ljudstva njegova borba in da je ofenziva imperializma proti demokracijam silam v Grčiji deli splošne ofenzive, ki je zajela tudi Trst. Toda ljudstvo se tudi zaveda, da ta ofenziva ne pomeni moči, temveč je izraz strahu pred izgubljanjem položaja. Imperializmu se namreč postojano tla pod nogami, zato postaja venomer bolj besen in zato si je moral v Grčiji odvreči krinko ter se začeti posluževati istih ali še slabših metod kakor jih je nedavno uporabljal Hitler. S tem pa se je imperializem pred vsem svetom porazoma razgalil in pokazal vso svojo podlost in cdurnost.

Politično zatiranje grškega ljudstva pa pomeni tudi sindikalno zatiranje. V Grčiji so nastali rumeni sindikati, ki jih je ustanovila vlada in katerih delovanje nas spominja na fašistični korporativizem. In kar imamo v Grčiji vladne sindikate, tako imamo tudi pri nas sindikat delodajalcev — Delavsko zbor-nico.

Ta Delavska zbornica seveda ni imela potrebe, da bi dvignila svoj glas proti množičnim usmrtilvam grških delavcev in sindikalistov, s čimer je se enkrat potrdila, komu služi in kako malo so ji pri sreč-resnični delavski interesi. Ravno ob primeru množičnega pokolja se je po vsem svetu in tako tudi pri nas pokazalo, kdo je resničen demokrat in kdo je na strani rabihev in krv-nikov.

Pokolji v Grčiji, omejitve prvo-majskih proslav v Trstu, suvanje glasov proti židom in obratno, podpiranje Gangkajška, zatiranje v Indoneziji in Indokini, Marshallov narci in vse ostale poteze one-moglega imperializma spadata v isto vrsto in zasledujejo iste cilje.

Toda reakcija in imperializem ne bosta teh ciljev nikoli dosegla, ker

Tovarniški odbori morajo predstavljati sindikalno organizacijo na kraju dela

Ze dolgo se vlečejo pogajanja okoli vprašanja priznanja tovarniških odborov. Rešitev tega vprašanja je postala še bolj nujna, odkar so začeli industriji proti tem odborom pravo ofenzivo s suspendiranjem z dela posameznih članov odborov, zlasti v ladje-delnici Sv. Marka in v tovarni strojev. Enotni sindikati so proti tem krivičnim ukrepom ravnanjstva CRDA protestirali tudi na uradu za delo.

Ravno pri teh pogajanjih se je oku-pacijska oblast še enkrat razkrinkala in pokazala, da ne spoštuje niti duha niti črke lastnih odredb in ukazov, ko ji to ne gre v račun, ter sle-pomiši z različni sebi primernimi raz-lagami teh ukazov. Najosnovnejše vprašanje, okoli katerega sta se naj-bolj izkristalizirali in zaostriili nas-protni stališči Enotnih sindikatov na eni ter delodajalcev in urada za delo na drugi strani, je ravno priznanje tovarniških odborov predstavljati sindi-kalno organizacijo na kraju dela.

To vprašanje pa je že rešil ukaz št. 4 okupacijskih oblasti iz leta 1945, ki se glasi: Razen sindikata delav-cev in sindikalnih zvez delavci lahko ustanovijo v posameznih tovarnah ali podjetjih notranje komisije, ki jih predstavljajo v njihovih odnosih z ravnanstvi podjetij. Te notranje ko-misije bodo skrbjele v podjetjih za uveljavljanje kolektivnih pogodb, skle-njenih s strani delavskih sindikatov, in se bodo pečale v posameznih po-djetjih, vprašanjih, ki jih kolektivne po-godbe ne zapopadajo. Kot zastopnice delavcev ali delavskih sindikatov mo-rejo imeti te komisije isto oblast in iste funkcije kakor sami delavski sin-dikati.

Ukaz št. 4

Bolj jasno ne bi mogel ukaz št. 4 opredeliti značaja in funkcij teh no-tranjih komisij, ki so dejansko tovar-niški odbori. Iz tolmačenja tega uka-za ni nobenega dvoma, da predstavl-ja tovarniški odbor sindikalno orga-nizacijo na kraju dela. In vendar bi radi delodajalci in z njimi urad za delo še vedno slepomišlili.

Ukaz št. 4 tudi jasno govori o pravi-ci zborovanja delavcev v podjetjih, v katerih so zaposleni. Ukaz namreč pravi: »Delavci posameznih podjetij (i dipendenci) imajo pravico organizira-ti se, zborovati, izbirati svoje pred-stavnike z namenom, da se kolektivno pogajajo o vsem predmetih, ki se jih tičejo, ali so v zvezi z njihovi-mi delom, vsteti vprašanje delov-nega časa, inzd, delovnih pogojev, pritožb ugovorov ter socialnega skrb-stva in medsebojne pomoči.

Iz besedila tega odstavka ukaza št. 4 jasno zveni, da imajo delavci pravo zborovati v satali tovarnah, saj beseda »dipendenci« pomeni ravno delavcev neke določene tovarne ali pod-jetja. Gospodje na uradu za delo pa

imata proti sebi napredno delovno ljudstvo vsega sveta, ki bo znalo braniti mir in dosežene pridobitve. In del teh svetovnih demokratičnih sil so tudi vsi napredni delavci v Trstu, združeni v Enotnem sindika-lu. Ti delavci so ravno ob proslavi prvega maja pokazali, kakšna je njihova sila, pokazali so, da jih ne more upogniti nobena grožnja, če so združeni in strnjeni. Pokazali pa so tudi, da imperializem ne bo v Trstu tako lahko uspelo ustvariti drugo Grčijo ter da bodo pri nas vedno naleteli na trden zid, kjer si bodo potolili svoje zobe in kremplje.

so iztuntali neko čisto svojo razla-go: zanje pomeni beseda »dipendenci« delavce na splošno, čeprav bi moral v tem primeru ukaz uporabljati be-sedo »laboratorij«. Po njihovem imajo torej delavci pravico zborovati le iz-ven tovarne. V tovarni pa smejo zbo-rovati le, če jim delodajalec to do-voli, češ da je tovarna vendar zaseb-na lastnina, katero je treba spošto-vati. Ko torej niso več vedeli, na kaj bi se pri svojih izvajanjih oprli, so privlekli na dan, »zasebno« lastnino, čeprav so celo papež in fašisti v svoji korporativni teoriji morali pri-znati, da ima lastnina nekake social-ne funkcije.

Drugo sporno vprašanje med Enot-nimi sindikati in delodajalci so volitve tovarniških odborov. Delodajalci zahtevajo, da bi delavci in urad-niki volili posebej svoje predstavnike v tovarniški odbor, tako da bi bili v tem odboru sorazmerno zastopa-ni. ES temu odločno nasprotuje, saj na svobodnih in tajnih volitvah lahko vsakdo voli, kogar hoče, in delodajal-ci nimajo pravice ukazovati, kakšen naj bo volilni postopek.

O čem so se sporazumeli

Dalje tudi se ni bil dosežen spo-razum o sprejemu delavcev na delo. Enotni sindikati so zahtevali, da mo-rajo delodajalci predložiti tovarniškemu odboru seznam delavcev, ki jih mi-slijo zaposliti, delodajalci pa trdijo, da se mora vršiti najmanjše delav-cev po odredbah urada za delo. Enot-ni sindikati so nato izjavili, da so pripravljeni na to, da se delavci za-poslijo v okviru določb urada za de-lo, toda sporazumno s tovarniškimi odbori.

V dosedanjih pogajanjih pa je bil dosežen sporazum v naslednjih točkah: Cl. 1. Ustanovitev tovarniških odborov in imenovanje zaupnikov v po-djetjih. V vseh podjetjih z več kot 25 delavci in nameščenici se ustanovijo odbori, ki predstavljajo delavce. Če pa je delavcev več kot pet toda manj kot 25, tedaj zastopajo delavce zaup-niki.

Cl. 2. O nalogah odborov in zaupni-kov. Glavna naloga tovarniških odborov in zaupnikov je da vzdržujejo normalne stike med delavci in vodstvi podjetij za redno proizvajalno de-javnost. Poleg tega odbori in zaupni-ki intervenirajo pri ravnanstvih

podjetij za točno uveljavljanje delovnih pogodb, socialne zakonodaje, higien-skih predpisov, varnosti na delu. Na-dalje skušajo rešiti kolektivne in po-samične delovne spore, preučujejo z ravnanstvom razne notranje uredbe in določbe, delovni čas, izmene, dobo počitnice, nove načine mezd itd.

Cl. 3. Govori o odpustih, in sicer odpustih zaradi skrčenja delavstva ali pa o posameznih odpustih. Če hoče ravnanstvo podjetij odpustiti delav-ce zaradi skrčenja ali sprememb v obratu, mora o tem obvestiti tovar-niški odbor ter mu obrazložiti vzroke. Nato tovarniški odbor in ravnanst-vo skupno preučita vzroke odpustov in vse možnosti, da se odpusti prepre-čijo, ne da bi bilo to v neproduktivno breme podjetja. Če pride do spo-razuma, je treba pri odpustih uposte-vati družinske razmere delavcev, njihovo starost, strokovne sposobnosti itd. Če ne pride do sporazuma, se spor preda sindikalnim organizacijam in organizaciji industrijecev. Če podjet-je v teku enega leta po odpustih za-posti nove delavce, tedaj mora zaposliti one delavce, ki jih je odpustilo. Na-to omenja člen določbe glede odpu-stov posameznih delavcev iz disciplin-skih razlogov.

Člen 8 določa, da dajo podjetja, ki zaposlujejo več kot 300 delavcev, na razpolago tovarniškemu odboru pro-stre za njihovo delovanje.

Dosežen je bil tudi sporazum o sten-časih in drugih objavah ter končno sporazum o zborovanju in združeva-nju, ki se glasi: »Tovarniški odbori kahko skličejo sestanke in skupšči-ne delavcev v podjetjih po delovnem času. V izrednih primerih se lahko vrše ta zborovanja tudi v delovnih urah. V vseh primerih se tovarniški odbori sporazumejo o kraju in času zborovanja z ravnanstvi podjetij.

V pogajanjih o tovarniških odbori-h je bil torej v raznih točkah dosežen sporazum, ostane pa še najvažnejša zahteva Enotnih sindikatov, to je, da morajo tovarniški odbori predstavljati sindikat na kraju dela. Tej zahtevi se ES ne morejo nikakor odpovedati, saj bi v nasprotnem primeru bili ti odbori prepušteni milosti in nemilosti industrijecev. O tej točki pa bi moralo biti itak odveč vsako pogajanje, saj je ukaz št. 4 VU to vprašanje že leta 1945 rešil tako, kakor delavci upra-vičeno zahtevajo. Zato pa se bodo morala pogajanja o tovarniških od-borih čimprej uspešno zaključiti.

DELOVNA MLADINA se pripravlja na svoj kongres

30. maja bo kongres delovne mladi-ne. Ta kongres se bo vršil na pobudo sindikalnih in političnih mladinskih organizacij. Ob tej priliki bo tudi raz-stava delovne mladine.

V pripravo na kongres so se vršile in se bodo razne konference, na ka-terih se obravnavajo najvažnejša mla-dinska vprašanja, kakor strokovne so-le za vajence, delovne pogodbe za mladince, zaposlene v industriji, obrtništvi in poljedelstvu, brezposelnost itd.

Prva splošna konferenca je bila pre-taklo soboto v prostorih Delavske sporne zveze v ulici Conti 11, na ka-terih so v glavnem razpravljali o strokovnem šolstvu. Tov. Petronio je po-dal obširno poročilo o strokovnih šo-lah.

Veliko število mladincev je danes v obupnem gmočnem položaju, saj niso mogli za časa vojne najti zaposlitve, obiskovati strokovnih tečajev ter se naučiti nobene obrti. Zaradi vojne je

trpelo na milijone mladincev, toda v ljudskih državah so zanje poskrbeli in so vključeni v graditev državnega gospodarstva. Kako »rešujejo« vprašanje v zapadnih »demokratičnih« državah, pa nam najbolj nazorno kaže primer Trsta, kjer se nihče ne zmeni za delovno mladino, tako da je podvržena brezposelnosti, razvadam in prostituciji.

Med različni vprašanji, ki čakajo rešitve, je tudi vprašanje strokovnih sol. Te bi morale biti združene pod enotnim vodstvom in mladinci bi se morali v njih teoretično in praktično pripravljati na svoj poklic. Pouk bi se moral vršiti med delom, ker so mladi delavci zvečer trudni in ga ne-radi obiskujejo. Sicer pa obhajajo sa-mo industrijske strokovne šole, ni pa poljedelskih in obrtnih. Program teh industrijskih sol je treba vsekakor spremeniti, tako da postane bolj praktičen.

(Nadaljevanje na II. strani)

Splošna delovna pogodba osnovna zahteva ES

Sklenitev splošne kolektivne mezdne in normative pogodbe za vse industrijsko delavstvo je vprašanje, ki je že dolgo na dnevnem redu in eno izmed najbolj važnih vprašanj sindikalnega življenja sploh. Sklenitev take pogodbe bi pomenila velik korak naprej na so-cialnem torišču za vse delavstvo.

S tako pogodbo bi se zagotovil življenjski minimum ne le močnejšim kategorijam, kot so na primer kovinarji, temveč tudi vsem osta-lim šibkejšim kategorijam, ki se ne morejo s tako odločnostjo upirati njihovim izkoriščevalcem. Taka po-godba pa bi tudi združevala delav-ski razred v enotni borbi za izboljšanje njegovih mezdnih in delov-nih pogojev, četudi bi dopuščala možnost, da vsaka kategorija sklepa sama zase še svojo posebno ko-lektivno pogodbo v zvezi z njenim posebnim položajem in posebnimi potrebami. Sklepanje takih posebnih pogodb nikakor ne izključuje splošne kolektivne pogodbe.

Industriji in Delavska zbornica so se pa že takoj od spočetka bori-li proti sklenitvi take pogodbe za vse industrijske delavce, in to iz naslednjih razlogov: prvič da bi cepili delavski razred, razkrivali njegovo enotnost in ustvarjali ne-kako delavsko aristokracijo, ki je bila vedno steber oportunistične socialne demokracije; drugič, da bi ugodili šovinističnemu stališču Delavske zbornice, to je, da bi se cepitvijo pogodbe na posamezne stro-ke, kot se to dogaja v Italiji, kjer je moral sindikat voditi kompro-misno borbo dokazati, da je tu Ita-lija, da je Trst vezan na Italijo in da ni tu mogoče samostojno ekonomske življenje ter da ne moreja tu biti gospodarske razmere dru-gačne kot v Italiji.

Enotni sindikati niso bili nikdar načelno nasprotni, da se na Trst raztegnejo pogodbe, sklenjene v Italiji, če te pogodbe pomenijo kak napredek za delavstvo in če vsebu-jejo kaj boljšega od tega, kar je tu v veljavi. Enotni sindikati se bodo, če bo to nujno in v trenutnem interesu delavskega razreda, pogajali tudi po kategorijah, to pa le v primerih, ko bi s tem koristi-li delavskemu razredu, oziroma preprečili delavcem večjo škodo. Pri tem pa se ne bodo nikoli odvle-kli svojemu osnovnemu stališču, da je treba skleniti splošno delovno pogodbo za vse industrijske delav-ce, ker pogoji v Trstu niso enaki onim v Italiji. Trst je pač le eno mesto in razne kategorije so tu ze-lo šibke. V Italiji so vse kategorije več ali manj močne, saj gre za vsa država. Male strokovne zveze v Trstu bi se sploh ne mogle boriti proti delodajalcem, ki bi ravnali z njimi kakor bi hoteli.

Splošna pogodba je, kakor smo že omenili, velik korak naprej. S tako pogodbo se zagotovi vsem delavcem življenjski minimum, izpod katerega ni močce iti. Tu ni nam-reč nobenega zakona, ki bi zagoto-vil tak minimum. Vse drugače je v ljudskih državah, kjer zakon, ki določa in uzakonjuje tako mini-malno mezdno, ki mora zadostovati vsaj za najnujnejše potrebe, se naj-bolj nekvificiranega delavca.

Ravno ob tem vprašanju, to je splošne delovne in mezdne pogod-be za industrijsko delavstvo, se je Delavska zbornica, ta rumeni sin-dikat, najbolj razkrinkala in poka-zala svoje reakcionarno lice in že enkrat potrdila, da je v službi ka-pitalistov.

Enotni sindikati pa, ki so resnič-no predstavniki vsega delovnega ljudstva, ne bodo nikoli popustili ter se odpovedali svojemu stališču, četudi bi v bodočnosti trenutni po-ložaj in interes delavstva tu pa tam narekoval, da se sklenejo tudi po-godbe za posamezne stroke. Ki splošne pogodbe nikakor ne izklju-čujejo, temveč jo utegnejo le izpo-polniti.

ZOPET NOVI DAVKI na ramena naših kmetov

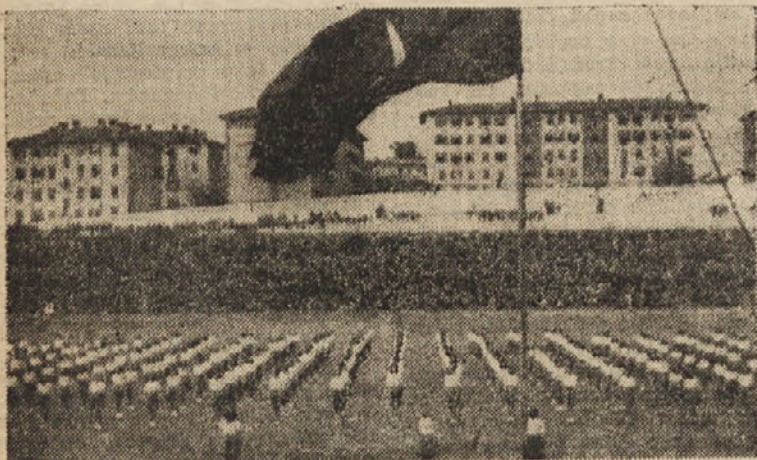
Ni se dovolj vsa škoda, ki so jo morali tudi te dni utrpeli naši kmetje s strani okupacijske vojske, katera je s svojimi tanki pomendrala polja ne le v Bazovici, temveč tudi v Trebčah in v Piščancih, pa so že začeli nagajati nove davke. Sedaj so se spomnili na izredne premoženjske dohodke (reddito straordinario sul patrimonio) ter pošiljali davčna obvestila z ugotovitvami o obdavčitljivosti kmečkih premoženj.

Tako ima Padovan Avguštin pri Sv. Mariji Magdaleni hišico, ki so mu jo leta 1929 cenili na 10.000 lir, sedaj pa, čeprav je že stara, jo cenijo kar na 400.000 lir vrednosti. Ker znaša davek 0,40% vrednosti, bo moral plačevati na leto 1600 lir davka od te hišice, ki mu seveda ne prinaša nobenih dohodkov. Mali košček zemlje pa, ki so mu jo tedaj cenili na 2000 lir, so mu jo sedaj ocenili 20.000 lir.

Drugi primer je kmet Sedežič Anton iz Rocola, čigar hišico, ki je bila ocenjena na 10.000 lir so sedaj ocenili na 450.000 lir. Podoben primerov je še mnogo.

Ko torej rabijo denar, tedaj se radi spomnijo naših kmetov, ko pa je treba kaj napraviti v njihovo korist, tedaj nihče ne ve, da sploh obstajajo. Jasno je, da ne morejo naši kmetje od te gospode pričakovati nič dobrega, saj ji je interes ljudstva deveta briga. Zato pa naše kmečko ljudstvo vedno bolj čuti potrebo, da ga zastopajo v raznih svetih njegovi predstavniki, ki se bodo borili za njegove interese.

Proti temi novim davčnim lahkotnostim kmetovalci vložijo v teku enega meseca priliz, kar lahko store preko kmetijskega sindikata, ki bo tudi v tem oziru navel vse svoje sile, da bo obvaroval kmete pred temi novimi bremenami.

NA STADIONU 1. MAJA

Delovna mladina

(Nadaljevanje s 1. strani)

V ponedeljek zvečer pa je bila konferenca v ul. Imbriani, kjer so se zbrali mladi delavci, zaposleni v obrtništvu, trgovini in poljedelstvu, in razpravljali o sklenitvi delovne pogodbe za njihove stroke. Ze novembra 1947 so predložili delodajalcem načrt za sklenitev delovne pogodbe, toda ti se sploh niso hoteli pogajati. Nekateri mladinci, zlasti oni, ki so zaposleni v obrtništvu, delajo do 11 ur na dan. Drugim plačujejo njihovi gospodarji le 70% mezde, ki jo določajo mezdne pogodbe.

Mladinci so zahtevali takojšen pričetek pogajanj med Enotnimi sindikati in raznimi združenji delodajalcev za sklenitev mezdnih in normativnih pogodb.

Tako se delovna mladina pripravlja na svoj kongres, zavedajoč se, da bo dosegla rešitev svojih najmanjših življenjskih vprašanj, le če bo enotno nastopila v obrambo svojih pravic. Mladinci se namreč predobro zaveda, da ji ne bodo delodajalci in okupacijska oblast ničesar podarili.

PROTEST Enotnih sindikatov

Zveza Enotnih sindikatov za Tržaško ozemlje je poslala Svetovni sindikalni zvezi pismo:

«Maozične ustrelitve, izvršene po nalogu protiljudske grške vlade, so dvignile val ogorčenja med delavstvom našega mesta, ki ugotavlja podobnost med nasiljem grške vlade in zloglasnimi nacističnimi metodami.

Ob novih množičnih ustrelitvah je izgubilo življenje mnogo delavcev in demokratičnih sindikalnih voditeljev. Ta novi val terorja predstavlja nepojmljiv in strašen pogrom, proti kateremu Zveza enotnih sindikatov v imenu svojih članov odločno protestira in hkrati poziva Varnostni svet OZN, naj takoj in odločno posreduje v notranje grške zadeve in napravi konec fašističnemu nasilju. Hkrati naj tudi ukrene, da bo grško ljudstvo svobodno uživalo svoje demokratične pravice.

Zveza Enotnih sindikatov
Tržaškega ozemlja

Mladinska konferenca

Vsi mladi delavci in delavke so vabljani, da se udeležijo v nedeljo 16. t. m. ob deseti uri dopoldne v prostorih Delavske športne zveze v ul. Conti 11 konferenco, ki jo sklicuje pripravljani odbor za sklicanje kongresa delovne mladine. Na tej konferenci bodo razpravljali o raznih perečih vprašanjih delovne mladine.

Peki ne spoštujejo nove mezdne pogodbe

Pekovski pomočniki so celih 14 dni stavkali, da so dosegli 15 odstotno zvišanje svojih osnovnih mezd. Ze med stavko so razni peki najemali razne stavkokaze, ki niso niti strokovno usposobljeni, ter so s tem tudi kršili delovne predpise. Sedaj pa so se začeli peki maščevati nad pomočniki, ki so vpisani v Enotnih sindikatih, ter jih silijo, da se morajo vpisati v Delavsko zbornico, sicer da jih odpustijo z dela. Tako so razni peki odpustili z dela pomočnike samo zato, ker so stavkali. Na intervencijo Enotnih sindikatov je neki pek dejal, da se na delovne pogodbe poživlja, da je sam gospodar in da lahko ukrene, kar se mu zljubi. V drugih pekarnah so obdržali na delu stavkokaze. Pek Zavodil Anton iz ul. Istria zahteva, da morajo njegovi pomočniki predelati 120 kg kruha na dan in ne

110 kakor to določa pogodba. Drugi zopet ne dajejo pomočnikom obroka kruha, kot je bilo to doslej v navadi.

Vse to kaže, da peki sploh ne razumejo, da so se časi kljub zaščiti in potuhi okupacijskih oblasti spremenili in da ne bodo mogli izkoriščati več delavcev, kot so to delali za časa fašizma. Pekovski pomočniki se namreč ne bodo uklonili in bodo znali odgovoriti tudi na taka podobna samovoljna dejanja njihovih gospodarjev.

Važno za istrske kmete

Tvrdka «Fructus» in poslovna združena zveza v Kopru, opozarjajo vse istrske kmete, naj sortirajo sadje, sicer bodo povzročili veliko škodo sebi in zadržugam.

Nove mezde pekovskih pomočnikov

Objavljamo izvešček nove mezdne razpredelnice za pekovske pomočnike, ki je stopila v veljavo 29. aprila t. l., potem ko je bila pekovskim pomočnikom zvišana osnovna mezda za 15 odstotkov.

V mehaničnih pekarnah dobe specializirani pomočniki: nad 20 leti 678,50 osnovne mezde in 572 lir draginske doklade, skupno 1250 lir na dan, kar znaša za šest dni dela 7503 lire. Za sedmi dan dela s 50% povška dobe pomočniki 1878,75 lir, kar znaša za ves teden 9378,75 lir. Pomočniki od 18 do 20 let dobe enake osnovne mezde, dobe pa samo 543 lir draginske doklade na dan. Na teden dobe skupno 9161,25 lir.

Kvalificirani pomočniki nad 20 leti dobe na teden 9031,50 lir, oziroma 632,20 lir osnovne mezde na dan in enako draginsko doklado kot specializirani delavci. Kvalificirani pomočniki od 18 do 20 let dobe 8814 lir na teden.

V navadnih pekarnah, kjer mesijo kruh z rokami, dobe pekovski pomočniki 10% povška celotnih prejemkov. Tako dobe na teden s sedmimi delovnimi dnevi specializirani pekovski pomočniki nad 20 leti 10316,60 lir na teden, od 16 do 18 let 5344,50 lir, pod na teden; kvalificirani pomočniki nad 20 leti 9934,60, od 18 do 20 let 9695,40 lir na teden.

Vajenci dobe v prvem letu dela: od 18 do 20 let 5490,80 lir na teden, od 16 do 18 let 4635,75, pod 16. letom 3563,20 lir na teden. V drugem letu dela: od 18 do 20 let 6199,50 lir na teden, od 16 do 18 let 5344,50 lir, pod 16 leti 4272 lir. V tretjem letu dela: od 18 do 20 let 6908,20 lir na teden, od 18 do 20 let 6908,20 lir na teden, leti 4990,20 lir na teden.

Specializirani pomočniki so oni, ki mesijo kruh ali ga vlagajo v peč in delajo že tri leta kot kvalificirani delavci; kvalificirani delavci so oni, ki opravljajo navadna opravila in ki niso še dovršili treh let dela v tem njihovem svojstvu.

Nato določa razpredelnica še razne dodatke za nadprodukcijo, količino moke, ki jo je treba ugnesti in speči, razne vrste kruha ter določa tudi,

da plačajo pomočniki in vajenci dohodniški davek le od vsote, ki prekaša 5000 lir zaslužka na teden.

Nov uspeh Enotnih sindikatov

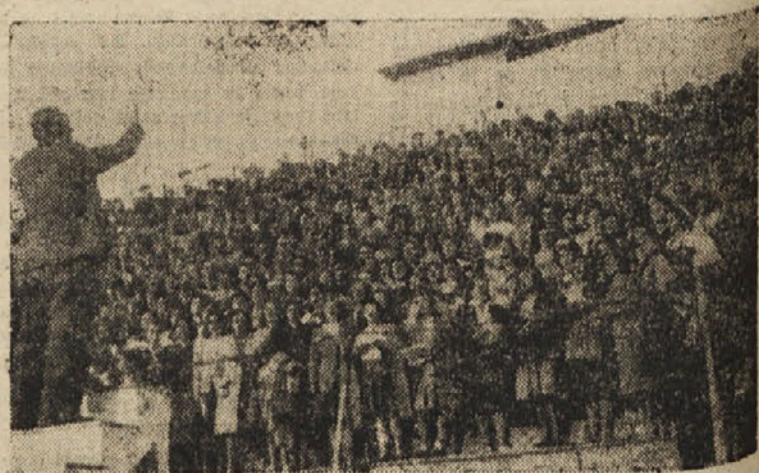
Zveza enotnih sindikatov je večkrat posredovala in odločno zahtevala od okupacijskih oblasti, da se povrne kmetom škoda, ki so jim jo povzročili angloameriški vojaki s svojimi vojaškimi vajami. Po mnogih intervencijah so Enotni sindikati končno dobili od okupacijskih oblasti pismen odgovor, v katerem jim zagotavljajo, da so podvezli ukrepe, da se v bodoče prepreči povzročanje škode našim kmetom. Nadalje so v pismu zagotovili, da so pozvali razne urade, naj pospešijo izplačilo dosedanje škode ter da bodo takoj, ko bodo kmetje priglasili škodo, poslali na kraj strokovnjake, ki bodo to škodo ocenili.

Enotni kmetijski sindikat poziva zato vse kmete, ki so utrpeli doslej škodo na svojih poljih in ki bi jo utrpeli v bodočnosti, da to škodo nemudoma prijavijo sindikalnim referantom v njihovih krajih.

Pogajanja o normativni pogodbi nameščencev gradbene stroke

Ze delj časa trajajo na delovnem uradu med sindikalnimi organizacijami in industrijo pogajanja za sklenitev nove normativne pogodbe za nameščence gradbene stroke. Doslej je bil dosežen sporazum o glavnih točkah, v kolikor pa se tiče mezd, so bile itak že določene v splošni pogodbi za industrijske nameščence, ki je bila sklenjena pred kratkim.

Enotni sindikati so predlagali, da se pogodbi doda določba, po kateri dobe v primeru odpusta odpravnino tudi uradniki, ki so bili zaposleni manj kot leto dni. Ti uradniki naj bi dobili toliko dvanajstink letne odpravnine, kolikor mesecev so bili zaposleni. Pričakujejo, da se pogajanja v najkrajšem času ugodno zaključijo.

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI NA STADIONU

Sindikalna dejavnost našega učiteljstva v Istri

Konferenca učiteljske sindikalne podružnice v Kopru je pokazala vse dobre in slabe strani dela v sindikalni podružnici. Vsekakor je viden napredek v primeri z lanskim letom, bodisi po kvaliteti kakor tudi po kvantiteti dela. Sestanki so redkejši, vsebinsko polnejši in idejno zrelejši. Vidi se jasno, da sindikalna zavest pronica in dobiva trdno oporo v naših prosvetnih delavcih.

Zaradi prostranosti terena je podružnica razdeljena na delovne grupe, ki tvorijo terensko enoto. S tem je omogočen lažji stik s stvarnostjo dotičnega terena, delo v grupah pa je življenjsko in povezano s tekočimi prosvetnimi, gospodarskimi in političnimi problemi. V tem se ravno izraža bistvo dela sindikalnih grup.

Delo se razvija po načrtu, katerega so sestavile posamezne grupe v okviru načrta celotne podružnice. V tem pa so nastale neke pomanjkljivosti. Bodisi, da poedine grupe sploh niso sestavile svojega delovnega načrta, ali pa so osvojile načrt podružnice pasivno kot svoj načrt, ne da bi vne-

sle vsaj individualne potrebe članov svoje grupe in svojega terena, ter ga elastično sproti dopolnjevale s trenutnimi življenjskimi problemi. Skratka zašle so v dolžnostno šablonsko opravljanje nekega dela, brez stvarne perspektive reševanja nalog, ki jih nudi sodobna družbena problematika, dviganja produktivnosti njihovih članov, širjenja strokovnega in ideološkega obzorja v sindikalnem duhu.

V bodoče bodo morale delovne grupe v tem pravcu izpopolniti svoje delo.

Odpravljanje napak v strokovnem šolskem pa tudi izvenskolemskem delu, dviganje kvalitete in kvantitete tečajev dela z odgovarjajočo organizacijo, pomoč strokovno izkušenim tovarišem mlajšim, še tavajočim v problemih metodike in pedagogike, sodobna znanstvena kritičnost pri revidiranju starega znanja, vsebina dela sindikalnih grup. Okvir pa vselej stvarnost kulturne politične in gospodarske problematike naše vasi, našega ozemlja in v svetu sploh. Iz tega bo lahko učitelj črpal silo svoje

vzgojne dejavnosti v šoli pa tudi izven nje.

Za vršenje tega dela je potrebna vzgoja članov, ki naj se izvrši v okviru delovnih grup.

Ako bi hoteli izraziti delo podružnice v številkah (iz česar je sicer razvidna količina ne pa kakovost dela) bi dobili sledeče podatke:

7 delovnih grup je imelo 48 rednih sestankov, na katerih so predelali 51 referatov iz strokovno pedagoškega področja in področja socialne ekonomije. Bilo je tudi 19 vzornih nastopov v razredu. Tozadevno se občuti pomanjkanje učiteljev, izkušenih praktikov, ki bi nudili oporo in praktične nasvete neizkušenim tovarišem.

Najbolj se je odražalo delo dekan-ske grupe bodisi po točnosti sestankov in poročanja kakor tudi po vsebini dela. Ne zaostaja tudi grupa v Smarju dočim je grupa v Marezigah kvantitativno pokazala mnogo dela, toda premalo jedra. Težko in tudi odveč bi bilo navajati vse delo, ki so ga opravili naši učiteljski-sindikalisti na prosvetnem polju v območju svojih vasi. Gotovo je le, da se v vsem življenju vasi čuti, ali tam živi in dela učitelj sindikalist ali pa učitelj obrtnik. To gotovo najbolj čutijo napredne italijanske množice v obalnem pasu. Samo par zgoraj navedenih številok dolazuje, kako je stremenje našega

učitelja po izpopolnjevanju in je v tem smislu podružnica opravila veliko delo.

Za olajšanje študija je podružnica ustanovila v okviru dvomesečnega prvomajskega tekmovanja svojo sindikalno, strokovno knjižnico v Kopru, ki ima preko 2000 knjig večinoma strokovnih pa tudi leposlovnih. Je to prva sindikalna knjižnica in bi bilo želeli, da bi jo kmalu posnemale tudi druge sindikalne podružnice.

Tako bodo omogočile svojim članom strokovno izpopolnjevanje in s tem dvig produktivnosti.

Posebna naloga delovne grupe je revidiranje znanja, katerega so nam vsilile kapitalizmu hlapčevsko vdane šole. Nujno je potrebno vzgojiti kritičnost v odnosu do naše literature iz preteklosti bodisi znanstveno strokovne, kakor tudi leposlovja, saj tako pogosto zapadamo v dva nasprotna ekstrema: ali osvajamo vse kot pristne vrednote ali pa vse zavračamo kot ničvredno šaro. Pravilna kritičnost, temelječa na sodobni znanosti, nam bo lajšala delo pri določevanju zrnja med plevami. Z medsebojnim izpopolnjevanjem jo bo privzgojila delovna grupa.

Pravilno gledanje na vrednost dela danes, bo že samo ustvarilo potrebno delovno disciplino. Politijsko nad-

zorstvene metode starih časov bi bile kaj malo v skladu z načeli ljudske oblasti. Sindikat je tukaj, lastna delovna organizacija, ki kontrolira, sodi in pokaže na ljuljko v svoji sredi.

Zelo napačno bi bilo, ako bi podružnica stavila svojim članom samo naloge in zahteve ne pa, da bi jim nudila tudi pomoč. Za duhovni razvoj je ostvarjena pomoč v sindikalni knjižnici, sindikalnem glasilu «Enotnost» strokovni reviji «Popotnik», nujna pa je tudi socialno ekonomska opora našemu učitelju in bo morala pokazati podružnica v tej smeri več aktivnosti.

Izboljšanje ekonomskega položaja svojim članom, olajšanje nabave tečajev in obutve, potne olajšave itd. Tudi v tem bo odigrala delovna grupa pomembno vlogo kot informator prve stopnje o dejanskem stanju in potrebah.

Te misli je izrazila učiteljska sindikalna konferenca. Pokazala je zrelost in moč našega učiteljstva in sindikalne organizacije, ki je krepi oporo ljudstvu v borbi za udržiteljno spodarskih temeljev ljudske oblasti na našem, da se edino s povečanjem in pravilnim usmerjanjem delovnih porov uresničuje svoboda ljudstva.

ARKO BORIS

PROSLAVA PRVEGA MAJA V TRSTU

nova velika zmaga delovnega ljudstva

PARADA MLADOSTI

1. maj je že od vsega početka borbeni praznik delavstva vsega sveta. Najbolj se je reakcionarji in kapitalisti brijali praznovanju tega dne, tekla je večkrat kri, nato pa so ga sprejeli in ga skušali prilagoditi svojim interesom. Zgodovina se mnogokrat ponavlja in kakor je Hitler izmislil prvi maj, tako ga je hotela izkazati letos pri nas tudi Delavska zbornica. In ti oportunisti, hlapci delodajalcev, so si usojali pravico praznovanja ta praznik, ki pomeni borbo, pregled vseh delovnih naprednih sil, manifestacijo moči delovnega ljudstva in njegovi težki poti proti napredku in boljšemu življenju.

Manevar Delavske zbornice, te verne služabnice tržaskih kapitalistov, je odločno podprla okupacijska oblast, v kolikor ga ni sama naviknila in ukazala. Zato so mesto razdelili v dva predela, v italijanskega in v komunističnega, zato so zaprli vse bloke proti jugoslovanskemu področju Tržaskega ozemlja, ker so se bali, da ne bi prišli njegovi prebivalci slavljati prvi maj v Trst, da ne bi s svojo navzočnostjo preplavili finih dam in rejenih gospodov tam doli na Korzu. V skladu s svojo kolonialno politiko so razdelili mesto v področja

za vsako »klastov posebej, ravno tako kot v Indiji.

Toda to še ni bilo dovolj. Okoli vsega mesta so ustvarili pravi železni obroč tankov, topov, havbic, povsod si videl vojake v vojni pripravljenosti. Prežede so čakali na nekega nevidnega sovražnika, ki ga ni bilo nikoder. Vse to bi moralo prestrašiti demokratično ljudstvo, da ne bi prišlo na proslavo prvega maja, da bi lahko tukajšnji agenti angloameriškega imperializma sporočili gospodarjem tam preko luže, da so »slavokomunisti« popolnoma poraženi in da lahko še bolj udarijo po demokratičnem gibanju.

Po drugi strani pa naj bi vsi ti tanki, oklepni vozovi, topovi, pregraje opomogli fišistično svojati, pobalili z Akvedota in iz ulice Cavana, nežne dame in »segnorine«, da bi napolnile Veliki trg in s tem še enkrat pokazale, da je Trst »italianissimo«. In vendar so pogoreli.

Veliki trg je bil prazen

Veliki trg je bil prazen. Razni Geppiji in Pinguentinji so napovedovali, da se bo tam zbralo najmanj 6 tisoč ljudi, to je članov Delavske zbornice, ter da bodo tam »svobodno« praznovali prvi maj, tako kakor ga je pač nekdanj praznoval nacistem. A so se ušli. Geppi je tuil 3000— glavni množici, med katero so bili delavci kot bele vrane. Kljub vsej propagandi, kljub avtom z zvočniki, na katerih so »mladi« pozivali Tržadane, naj gredo vsi na Veliki trg, so doživeli

popoln polom. In ni bil to le polom Geppija in njegovih pajdašev, bil je to tudi polom njegovih gospodarjev — tržaskih kapitalistov in polom načrtov anglo-ameriških imperialistov, ki so ostali tako razočarani kakor politični cuki.

Ogromna množica na trgu Perugino

Tako je prvi maj bivših fašistov doživel neslaven konec, tako so razni Geppiji in njih gospodarji videli, da jim delovno ljudstvo ne sledi in da ne predstavljajo nikogar. Vse drugače pa je praznovalo 1. maj tržasko delovno ljudstvo. Nič ga ni moglo prestrašiti ne tanki ne topovi niti tople plačanih zločincev, ki so v središču mesta z orožjem v roki vladali v domove in prisiljevali anti-fašiste, da snemajo raz okna rdeče delavske prapore, čeprav so jih oni tja dan kot »socialiste« nosili v povorki. In v vseh predmestjih in celo v mestu samem so povsod vihrale rdeče zastave in veselo plapolale v vetru. In na trgu Perugino se je zbrala ogromna množica, preplavila trg in vse ulice naokoli. In preko govornikov besed je ta množica zahtevala mir, kruh, delo. Zahtevala je upravne volitve, zahtevala, da se oživi tržaska industrija in trgovina, da ne bo pristanišče zapuščeno, da si ljudstvo vzame svojo usodo v lastne roke. In vsa ta množica ni prišla niti s Krasa niti iz Istre niti iz Ljubljane, temveč so to bili pristni Tržadani, ki so tako že

enkrat pokazali, kdo predstavlja večino ljudstva. In ko je godba zaigrala Internacionalo, je vsa ta množica spreletelo silno navdušenje, spreletelo jo je občutek silne moči in globoka zavest, da je kakor reka, ki jo ne bi moglo nič ustaviti.

Vsa ta ogromna množica je bila najboljši odgovor na »pietke« Delavske zbornice, na izzivanja fašistov, na vse policijske in vojaške ukrepe okupatorjev. Vsa ta množica je s svojo navzočnostjo še enkrat izpričala, da se ne bo uklonila pred terorjem, grožnjami, ustrašovalnimi merami, saj je doživela že mnogo težje čase, pa vendar ni klonila.

Veličasten telovadni nastop

Popoldne pa je bil na stadionu pri Sv. Soboti telovadni nastop z mimohodom. In tudi stadion je bil popolnoma natrpan. Zbrano ljudstvo je s ljubeznijo in navdušenjem spremljalo nastop 5458 telovadcev, od pionirskih pa do odraslih. In ves telovadni nastop je bil prava slika moči in zdravja naše mladine, ki se ni bala strahov, ni se bala smrti, ki se ni bala nobenih izzivov. Po drugi strani pa so bedno in klavirno propadli vsi nastopi in vse najavljene manifestacije sovinstov. Nihče ni videl najavljenih športnikov, povork, tekem. A na onem malem številu prireditelj je bilo tako malo ljudi, da je bilo prireditelje sram. Naši mladinci se niso ustrašili dežja ni se ga ustrašilo ljudstvo, le gospod Geppi se je moral izgovarjati

nanj, da bi malce prikril potemtropo. In reakcionarno časopisje je pripisalo dežju krivdo, da je splahnelo 57 manifestacij in prireditev, za katere so delali toliko reklame.

Pevski nastop in umetni ognji

Tudi pevskemu nastopu v nedeljo je prisostvovala ogromna množica ljudstva, umetnim ognjem na Montebellu pa so v ponedeljek 3. t. m. prisostvovali celo mnogi člani Delavske zbornice, ki so razumeli, kje je pravo mesto za delavce.

Poleg vseh teh velikih množičnih nastopov pa je bila še kopica športnih prireditev, nogometnih in košarkarskih srečanj, kolesarskih tekem, tekem v hitri hoji itd. Na tekmah so nastopila moštva petih držav, povsod so se bratsko srečali Tržadani, Italijani, Jugoslovani, Madžari, Čeni. Med njimi ni bilo nobenih razlik, vse je vezala zavest, da so predstavniki naprednih ljudskih sil.

Letošnji prvi maj je za tržasko napredno ljudstvo ogromen uspeh, velika zmaga. Čeprav so zaprli vse doročnice v Trst, je na vseh naših manifestacijah mrgolelo ljudstvo. Ljudstva iz Trsta, ne iz Ljubljane, kakor tako radi trdijo ravno oni, ki jih je tu fašizem naselil, da bi nas razarodovali in preganjali. Boljšega odgovora tržasko ljudstvo ni moglo dati, in tudi ta maj je zlezel tem gospodom strah v kosti, tako močno so se ustrašili, da so kar onemeli in da njihova časopisje previdno molči. S tem pa je bil prvi maj tudi resnični delavski praznik, borben praznik, ne praznik Cosulichov in baronov Rallijev, ne udomačen praznik delodajalcev, kakršnega je hotela praznovati Delavska zbornica, ta izdajalka delavskih interesov.

TEŽKO SLOVO OD ZEMLJE

Nad hišo stoji velika, skoraj navpična stena. Če gledaš z vrha navzdol, se ti zdi, da je hiša v brežni. Drugače pa ima lepo lego, malodane najlepšo v vasi. K hiši spadajo še prostori hlev in velike kleti, ki so ponos kmečke domačije. Velika domačija pomeni tudi velik grunt. In res, prav na tej domačiji so imeli vsi polne roke dela. Orali so in obračali lehe od ranega jutra do poznega večera; še v temi so odmevali po klancu njihovi trdi in trdni koraki. Družina pri Golobarju na Kamnicah je štela mater in dvoje velikih košenih sinov. Ob košenju, ko je po navadi sonce najbolj pripekalo in so ostali ljudje počivali, je stal Mirko, mlajši sin, zamisljen sredi travnika, se sklanjal tu pa tam, zgrabil pest sušičega sena, ga lomil, duhal in se oziral po prostornem travniku. Videlo se je, da ga mučijo zle misli o dnevu njegovega odhoda. Njemu pa je bil grunt vse. Leta in vojaka so kakor že po prvi svetovni vojni ponovno odela hišo v žalost. Pod strmo steno sta za nekaj časa odmevali jok in ihtenje, življenje pa je prišlo kmalu zopet na svoj stari tir. Drugače pa je bilo z Mirkom.

»Teško se ločim,« je govoril Mirko počasi. Pri vsaki besedi, ki jo je izrekel, je pomisljal. Vedel je, da mora nekaj ukreniti za svojo bodočnost. Vendar pa so bili ti prvi koraki dokaj neodločni. Sedel je nepremično in z velikimi rokami je bežal skozi okno in videlo se mu je, da z očmi objema strmo in robovito domačo gmajno in nežno božjo njemu tako ljubo rogovilastovo glavo. Odlagal je že mesec in

mesec, že leto in več. Na tihem je upal, da se bo kako spremenilo, da ne bo treba iti. Bil je privezan kakor z verigo na domačijo in grunt. Bil pa je drugi sin, torej ne dedič. To je vedel. Vojna pa mu je vendar dala misliti tudi o dediščini. Ko je odhajal k vojakom, je bila njegova zadnja pot med vinograde in pšenico. V pismih, ki so bila zelo redka, pa je bila njegova edina skrb razen zdravja domačih, kakšen je pridelek, kako raste ozimina, kako je rodila trta. Njegova pisma so vela po polju in domačiji. Vojna je bridka in nikomur ne prizanaša. On pa je imel občutek, da je njemu prizanesla. Ko je obujal spomine na mlada leta, ki jih je preživel vsa v vojaški suknji, je z zadovoljstvom prisluškoval srečni usodi, ki ga je vodila 11 let v italijanski vojski. v Grčiji, Franciji, Afriki, Albaniji, kamor jih je pošiljal italijanski imperializem. Cemu vse to? Globlje je to spoznal šele v partizanih.

Ko se je vrnil iz Italije, je bil doma tri dni, več ni mogel strpeti. Kako naj ostane doma vojak, ki se mu vendar po žilah pretaka slovenska kri. Ta vojak, ki je prehodil za tujea toliko oddaljene zemlje, da se ne bi dvignil danes, ko prvič kliče domovina? Ni znal ne peti in ne vriskati a za robom nad domačo vasio je iztisnil iz sebe skoraj divjeveseli vrisk.

Ljudje iz vasi se spominjajo, kako lepo je bilo leta 1943, ko so odhajali v partizane. Dekleta so vsem odhajajočim sesila triglavke in rdeče rute, za slovo pa so na vasi skupno zapeli. Lepe občutke, ki so jih imeli, ko so vsi delali za partizane, pa je večkrat zatemnila

vest o tem ali onem ranjenem domačinu. Med ranjenimi je bil tudi Mirko, ki je bil 11 let v italijanski vojski. Ne tujo, ampak svojo zemljo je prišel zalivat s krvjo. Onemoglega od izgube tolike krvi in ran so ga prinesli v partizansko bolnico. Kmalu mu je bilo na bolje, rane so se mu do dobra zacelle in tudi telesno se je nekoliko opomogel. Skrival se je plazil okoli hiše in se izmikal Nemcem, da se telesno še okrepi. Nekega nesrečnega večera pa je njega, ki se je ob svojih ranah smejal, vrglo iz tira. Prinesli so mu vso krvavo ranjeno mater. Na srečo so jo vendarle spravili v bolnico, kjer je tudi ona počasi okrevala. Po tem dogodku, ko je ostala hiša tako prazna, je prespal največ večerov na trdi klopi ob mrzlem ognjišču. Misli je na mater, na brata. Pri zadnjih poždravih je bilo napisano: Sardinija, Korzika. Potem nobenega glasu več. Bolelo ga je, saj je bil to edini brat, ki ga je imel. Nesreča ranjene matere ga je nagnala, da je opravljal za silo vsa hišna in gospodarska dela. Ko se je tako znašel sam pri urejanju domačije, se ga je oprijemalo neko tiho zadovoljstvo. »Res, lepo je biti gospodarja. Včasih je sredi dela zamahnil z roko ali na silo prižgal cigareto, da se otrse lepih a čutil je, pregrešnih misli. Ko je spet mahal s krampom, je želel bratu čimprejše vrnitve in zdravja. V teh dneh se je čutil še bolj sina svoje velike domačije.

Pogostoma je mislil tudi na ljubico, ki mu ni bila prav posebno zvesta. Kdo ve, kako živi med stenami zapora? No, njej ni bilo hudega. Kratkocasil jo je temnopolti kvesturini, ki ji je obljubljal poročni prstan. V takem razpoloženju se ni menila za ranjenega Mirka in ne za dekleta, ki so bila z

njo zaprta in ki so jo izločile iz svoje družbe. Sprehodi in ljubimkanje sta ji dobro deli in že je čutila na visoko dvignjeni glavi gosposki klobuk.

Pravijo, da so kvesturina ubili, ona pa se je vrnila domov z neoguljeno kožo in s celimi kostmi.

Vojna se je končala, mati je okrevala, brat se je vrnil. Ob sprejemu in še potem ni bilo v hiši drugega kot veselje srečnega svidenja. Cetudi vsi ranjeni, so vendar ostali vsi živi. Družina se je spet povečala in z njo tudi delo. Zgodaj zjutraj si slisal stopicanje živine in njih edini ropotajoči voz v vasi. Delali so z veliko vnamo, mnogokrat pa se brata nista mogla sporazumeti o načinu dela. V takih primerih je Lojze dal čutili bratu, da je on starejši, da je on gospodar. Za pust je pripeljal ženo — gospodinjo.

»Jutri bomo sekali tisti hrast, ženske bodo čistile na njivi, ti Mirko boš zapregel«, je modroval Lojze-gospodar. Nekako grenko, z bolj tihi koraki se je Mirko odpravil na delo, zvečer pa ni mogel poslušati načrtov za drugi dan. Odrinil je skledo od sebe in sel vasovat. Ljubici je bil vse odpustil, preveč je mislil nanjo vsa dolga vojaška leta, da bi se mogel sedaj oddaljiti od nje. Ni štedil s poljubi, vendar pa se je večkrat njegova težka roka preveč trdo oprijela njenega lica. Ni mogel in ni mogel strpeti, da je kdaj zasukala glavo zakom drugim. Ob takih večerih je vzrotil, tepel jo je, potem pa ves dolgi večer presedel ves mrk in nedostopen.

»Poročil se bom«, je sklenil. »Leta gredo in s poroko bom tudi ženo bolj privezal nase. Ali kako? Brat je pripeljal ženo za gospodinjo, kam naj jo peljem pa jaz?« Pripovedoval je, da cele noči ne more spati, da ima težke misli, pa tudi

zdravje da ni najboljšje. V teh neprespanih nočeh se je poslavljalo od doma, mislil, kako globoko je rezal zemljo njegov lemež na domači njivi, kako je hreščala trava ob njegovem zamahu na domačem travniku.

Doslej je vedno garal in bil od jutra do večera zarit v postljo. Ruval je robido in kamenje, postavil zidove in ožil razore. Da, težke misli so mu rojile so glavi, ko je pisal prošnjo za sprejem v tovarno. Ko je končal, se je tiho dvignil: »Mislim, da bom«, je dejal in se oddahnil. Teško je napravil ta korak. Samo tisti, ki se je kakor on poslavljalo od doma in od svojcev, ga je do dna razumel. Kaj čudno je, ko je življenje na kmetih tako težko in bičano od vsega mogočega neurja, toče, mraza in vročine, a so kmečki sinovi in hčere vendarle tako priklenjeni na lehe, gmajne in ognjišče!

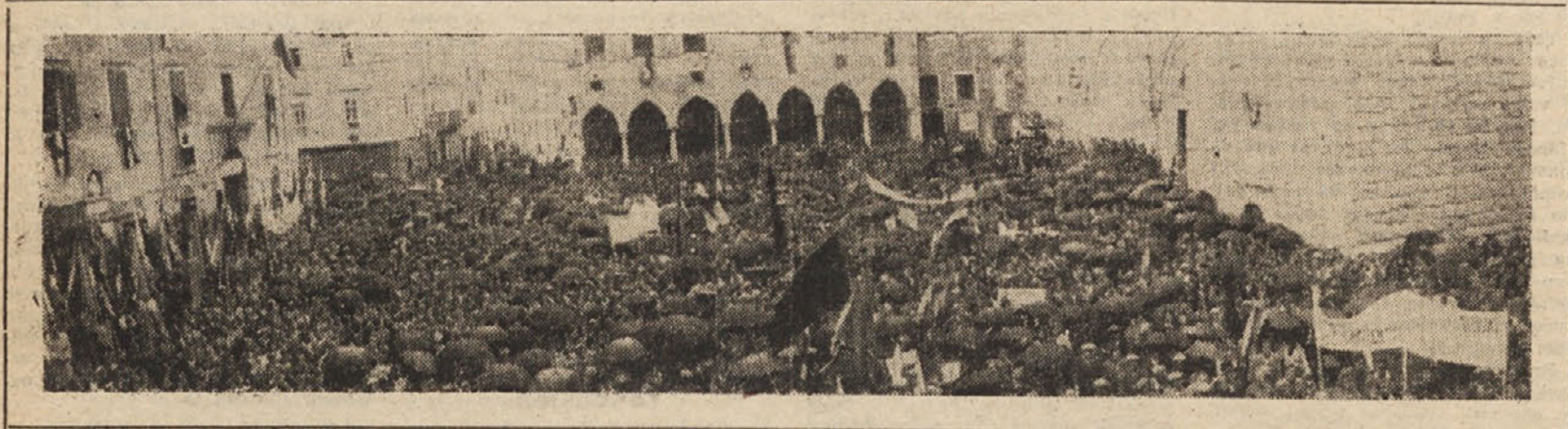
Nekam čudno se je zdelo Mirku, kakor vsem, ki so prišli s kmetov, ko se je moral sukati okrog drdrastočega stroja. Človek je neroden in stoji pokonci kakor kramp na njivi. Z dnevi in z delom pa se hrbet ugleda in slehera mišica si ubere tok, tako kakor zahteva stroj. V enakomerno drdranje teh koles se ti misli vpletajo nemoteno, kakor si nevedno sproščeno misli na gmajni. Delo te omami in zajame v svoj vrtnec in vse človeško nehajenje je vzraščeno skupno s strojem v enakomernem tiru. Z zadovoljstvom gledaš na svoj proizvod kakor večeraj na koruzo na njivi.

Pesem strojev v tovarni in novo življenje sta tudi Mirku, kmečke-mu sinu, prinesla veselje. Ob tej vedno pojoči stvari se je počutil domačega, enakega med vsemi ostalimi. Čutil je, da je tovarna doma delavcev, a stroji delavčeva last.

STANKA VILMAR

Veličastna proslava 1. maja

v svobodni Istri

Lep je letos maj v Istri. Kmeti že pobira prvo sadje; zlahke češnje polnijo, že trg, graha je vedno več, kmalu bo tudi krompir in ves blagor, ki ga istrska zemlja tako obilno daruje, ko ni suše. Vse je zeleno. Sadno drevje je brstno, dobro obetajo fige, breskve in trta, pšenica je bogata, vsega bo in toliko, kakor že dolgo let ne. Vsak teden redno zaliva dež, bujno raste trava in površina. Vse je obdelano. Sindikalne podružnice, kmetijske komisije in masovne organizacije so že zgodaj spomladaj skrbele, da je bila vsa zemlja obdelana. Pa še nekaj novega in prijetnega je prinesla letošnja pomlad. Zaloge v zadrugah in trgovinah se polnijo. Mnogo blaga je že v prosti prodaji, v kratkem pa bo začelo prvomajsko tekmovalstvo, ki je Istran se veseli, dovolj bo pridelal in lahko zamenjal ali prodal za industrijske izdelke, ki jih potrebuje.

V Istri so se na svoj način pripravili na prvi maj. Prve dni marca je začelo prvomajsko tekmovalstvo, ki je ustanove. V tem času so dobro obdelali svojo zemljo, po uradih so uredili in izboljšali upravljanje. Ob nedeljah pa si videli na prostovoljnem delu kmeta, delavca, uradnika skupno z učiteljem, profesorjem ali predstavnikom oblasti. Noben ni hotel biti zadnji. Dobro so se izmislili v Čezarjih. Na masovnem sestanku so se dogovorili, da bodo na vsakem stenočasu narisali velikega polža, spodaj pa napisali imena onih, ki se ne udeležujejo prostovoljnega dela zaradi malomarnosti in lenobe. Enaka tabla je visela na stenočasu okrajnega odbora v Kopru. Tu pa so poleg imena vsakega uradnika napisali, koliko ur je napravil.

Tržaška gospoda se nas boji

Mladina je vadila. Telovadili so povsod, v skednjih, v šolah, v ljudskih domovih, na travnikih in cestah. Posebno zadnje dni so bile mrzlične priprave. Sramota je bila za mladince, ki ni vadili. V tem se je posebno odlikovala mladina iz Vangelana. Vsi so telovadili in lepo. Pripravljali so se da bodo v Trstu pokazali, kaj zmorejo in znajo, da pokažejo svojo voljo do napredka. Pa se je gospoda v Trstu prestrašila teh mladih deklet in fantov. Zavreščali so in zahtevali od prekoceanskih okupatorjev, naj jih branijo pred veliko nevarnostjo. Fini nosovi »segnorina« so se še bolj zavijali v strahu pred vonjem zdravih kmečkih teles. Debeluaste gospodinje in gospodje tam s Korza, ki so se pred nedavnim lepo prosili naše istrske žene »Siora la me porti un poco de late e qualche patata, e uno de burro«, naj jim prinesejo mleka, krompirja in masla, da ne poerkajo od gladi, ti pa jih niso hoteli videti po tržaških ulicah, skupaj s tržaškimi delavci. Saj niso tako ezabiti ti gospodje, ne. Ze znajo, kaj je prav, seveda njim. Posamezna »Jucka« že lahko pride, toda združene, cele gručice, skupno z delavci, organizirane zavedne svoje pravice in moči? To ne, to ne. To je za gospodo preveč nevarno, to je revolucionarno! Zato so se prestrašili. Mislili so, da bodo ustrašili Istrane še bolj pa tržaške množice. Pa so dosegli ravno nasprotni učinek. Sami so se toliko po glavi in po nogah, da jih bo še dolgo bolelo. Lepo je uspel 1. maj v Trstu, prav tako, seveda v manjši obliki, pa tudi v Kopru.

Zagoreli so kresovi

Na večer pred prvim majem so zagoreli kresovi po vseh gričih. V Kopru, Izoli, Piranu in Novem gradu pa so zagorele baklade po mestnih ulicah. Navsezgodaj so zvonovi oznanjali veliki delavski praznik. V Kopru so zvonili že ob štirih zjutraj. Ob šestih pa so koračnice godb pozdravljale vse delovno ljudstvo, zbudile so iz spanja tudi one ostanke protidelavskih in protiljudskih tipov, ki pravega maja še ne morejo prebaviti. Rosilo je že v petek, v soboto je nadaljevalo, zila se je ploha, pa je zopet rosilo. Nekateri so se muzali, posmehljivo gledali priprave, mislili so, da ne bo nobenega na proslavo. Ko pa so zagledali nepregledno množico, ki se je kot reka zlivala po ulicah na trg in prihajala iz vseh ulic, so se prestrašili. Kljub dežju in slabemu vremenu je prišlo skoraj 25.000 ljudi na proslavo prvega maja v Koper. Tako je pravil kmet iz kopske okolice. »Naj le pada, bo več krompirja«, ni se bal premočiti. Na tisoče jih je bilo, proslavljali so svoj praznik, poslušali govornike in misel jim je nehote bežala na zelene njive in travnike, na dobro letino. Na vsak način je bilo njim lepše pod dežjem, kot čerimom v slani vodi, ko jih je naval množice v Miljah porinil v morje. Prvi maj pri nas je praznik vsega delovnega ljudstva. Prvi maj pa je od 1945. leta tudi praznik osvoboditve. Pred tremi leti je IV. armade poglala v morje zadnjega Nemca in fašista in Istra in Trst in vsa Primorska so prvič svobodno zadihale v ozračje prvega maja. Zato so vsi tako burno pozdravili čelo Jugoslovenske armade, ki je prikorakala v povorci, zato so vsi na trgu maršala Tita tako navdušeno ploskali in predstavniku armade osvoboditeljice, ko je pozdravil Slovence, Italijane in Hrvate, ki so bratsko proslavljali svoj veliki praznik. V Trstu, v coni A, pa so okupatorji postavili tanke in topove, bili so v vojni opremi. Crto, ki se deli Trst od Istre pa so tako zastražili, da ni mogla skozi niti miš. »Mat! moja, kako se nas bojijo«, je posmehljivo rekla stara istrska mlekarica, ko je vse to videla. Čudno se ji je zdelo vse to. Ameriški novinarki in njenemu možu, ki sta iz Loggie gledala ogromno množico na trgu in nastop naše mladine, pa se je čudno zdelo, ko nista videla čerinov, kamionet in manganolov. Svojim očem nista mogla verjeti, da je bila tolika množica in nobenih neredov. Nam pa se to ne zdi nič čudnega, to je povsem naravno. Tu bratsko živijo trije narodi, tu ni velekapitalistov, kateri ne ljubi razdor. Vse hujšakače, ki bi hoteli skrivaj, potuhnjeno begati ljudi, pa ljudstvo samo razkrinkuje.

Tam tanki — tu delo in napredek

Zato, ker imamo ljudsko oblast, ker kljub oviram in težkočam, gradimo svojo lepšo bodočnost, zato mi, kakor je poudaril v svojem govoru tovariš Beltram, »Proslavljamo prvi maj v znamenju spoštovanja mednarodnih obveznosti, proslavljamo ga v znamenju utrditve pridobitve osvobodilne borbe, v znamenju utrditve agrarne reforme in izboljšanja delovanja upravnih organov ljudske oblasti. Proslavljamo ga v povečanju naporov za dviganje produkcije v naših tovarnah, v znamenju obnove podeželja in graditve javnih poslo-

pij, v znamenju bratstva in edinstva Slovencev, Italijanov in Hrvatov, v znamenju demokracije italijanskega šolstva. Proslavljamo ga v znamenju neizprosne borbe proti špekulantom za temeljito razkrinkovanje špijunske Slovenske demokratske zveze v službi imperializma, za razkrinkovanje vseh tistih črnih in belih, ki zaradi špijonažnih zvez bežijo v Trst v vrste sebi enakih. Praznujemo ga v znamenju temeljite in dosledne borbe za napredno ljudsko kulturo, za izločenje vseh tistih škodljivih in našim ljudem tujih stremiljenj, s katerimi se sku-

ša zabrisati borbenost in samozavest našega ljudstva. Praznujemo ga v znamenju utrditve našega kmetijskega združništva, ki bo ščitilo naše kmete pred špekulanti ter povežalo in dvigalo naše prebivalstvo na višjo stopnjo kmeta-zadružnika.

To je pregled, obenem pa program za bodoče delo. Tako se proslavlja prvi maj, kjer vlada ljudstvo v miru in delu za napredek. Tako smo proslavljali prvi maj v Istri. Prav zaradi ovir angloameriških imperialistov je bil uspeh še večji. Prvega maja v Kopru se bodo še dolgo spominjali vsi Istrani.

Zemlja ob cesti Smarje-Nova vas čaka pridnih rok

Od Smarij do Nove vasi gradijo novo cesto, ki bo povezala na glavno prometno žilo pet istrskih vasi, ki so bile do sedaj skoraj odrezane od glavne ceste Trst — Pulj. To bo ugodno vplivalo na gospodarski razvoj teh krajev in znatno pripomoglo k njihovemu splošnemu napredku.

Cesta bo tekla popolnoma po novi legi in zemljišču, ki do sedaj ni bilo obdelano prav zaradi pomanjkanja ceste. Zemljišče ob novi cesti je zapuščeno, raste le grmovje, tu pa tam je kakšen pašnik ali njiva. Potrebno bi bilo da bi se vaščani in Smarij, Nove vasi in okolice, ki imajo tod svoja posestva, že sedaj zanimali in napravili načrt, kaj bodo tam delali. Na vsak način, ko bo cesta dograjena, ne bo smelo ostati kakor do sedaj. Saj bi bila prevelika škoda in nedopustna malomarnost. Zato pa je treba že sedaj razmišljati in ugotoviti, kaj bi bilo najbolj primerno in potrebno.

Potrebno je, da vso lego in zemljišče pregledajo strokovnjaki, agronomi in dajo svoje mnenje in nasvete. Seveda, če bi bila to zadružna last, če bi bili vsilastniki organizirani v zadrugi bi bil uspeh in možnosti največji. To pa je odvisno od volje ljudi samih. Le dobro premislite in pretuhtajte, vi iz Smarij in Nove vasi in pogledajte si vse tisto zemljišče. Zemlja je dobra, rodovitna, lega ugodna, kamenja ni, v zavetju je, ob cesti bo in ne daleč od vasi. Če bi vse obdelali, koliko novih njiv bi bilo! Če bi nasadili trte, koliko vina več! Če bi nasadili sadno drevje, koliko sadja! Pa če bi napravili krasne travnike, ali ne bi bilo dovolj trave za vse krave, ki jih imate in ki jih boste imeli? Zemlja je tam še ne izčrpana, zato se da mnogo napraviti.

Potrebno je le, da se zganete, da začnete misliti, kaj bi bilo najbolje in najbolj potrebno. Vprašajte za nasvet strokovnjake na gospodarskem odseku v Kopru.

Skrb za prosveto in šolstvo v istrskem okrožju

Ko je ljudstvo prevzelo oblast v svoje roke, je prevzelo tudi vse pozitivne kulturne vrednote ter pravico in dolžnost, da skrbi zanje, za njihovo rast in pravičen razvoj.

Na poti k napredku je delovnemu ljudstvu najboljše orodje znanje. Kulturna zaostalost, neznanje in nepoučenost množice sta najmočnejša opora izkoriščevalcev naroda. To dejstvo je očitno dokazal fašizem posebno v naši Istri. Onemogočil in zaviral je zdrav razvoj gospodarstva na katerem se gradi in raste kultura naroda. Prepovedal in preganjal je slovensko besedo in knjigo. Zaprl je slovenske in hrvaške šole. Pa tudi italijanskemu šolstvu in kulturi sami je ogromno škodoval. Saj je hotel zadržati vsak polet svobodne misli, oviral je napredek in razvoj. V fašističnih šolah pa je fašistični režim vcepljal in vzgajal šovinistični duh, mržnjo do drugih narodov, kulturo nasilja in vojne. To je neizbežno dovedlo italijanski narod v propast. Se danes so vidne zle posledice na tem torišču tudi na našem ozemlju. Počasi se to zdravi.

Prav zaradi tega je dolžnost prosvetnih delavcev, učiteljev in vzgojiteljev in vseh, ki jim je pri srcu kulturni razvoj našega naroda, da posvetijo vse sile in pažnjo ši-

med borbo, brez dekretov in formalnosti je ustanavljalo istrsko ljudstvo partizanske šole: v Babičih, Dekanih, Borštu, Glemu in Čezarjih.

Te šole niso vodili poklicni učitelji, saj v Istri slovenskih učiteljev sploh ni bilo več. Ljudski talenti, zdravi, požrtvovalni mladinci in mladinke so se z velikim veseljem lotili dela. Ob osvoboditvi se je ljudska oblast znašla pred velikimi težkočami in težkimi nalogami. Šole so bile porušene, oropane in poškodovane brez oprave in domačega učiteljstva.

Po treh letih je stanje popolnoma drugačno. Šola v Marezigah je dograjena, vse ostale so obnovljene. Z novim šolskim letom bosta otvorjeni novi šoli v Smarjah in Izoli. Sedaj je v slovenskem delu Istre 35 osnovnih šol in 99 učiteljev.

Srednje šolstvo

Leta 1945 je bila v Kopru ustanovljena prva slovenska gimnazija v Istri. Letos je v tej gimnaziji 212 dijakov in 11 profesorjev. Istega leta je bila ustanovljena pomorska akademija. Prvič v svoji zgodovini smo Slovenci dobili tako šolo, ki vzgaja naše bodoče pomorščake. V tehniški šoli v Kopru, ki je bila otvorjena leta 1947, se pripravlja naš bodoči tehnični kader, katerega zelo potrebujemo.

V Skočjanu pri Kopru imamo vinarstvo-sadjarstvo šolo, katero obiskuje 29 slovenskih gojencev in 11 Italijanov. Tudi v Portorožu je bila potrebna gimnazija, ki je bila ustanovljena 1947, in ima sedaj 100 dijakov. Prav tako v Portorožu je tudi slovensko učiteljsko, ki nadaljuje tradicijo slovenskega učiteljskega, ki je bilo do leta 1911 v Kopru, dokler ga niso premestili v Gorico. Tu se pripravlja 47 gojencev za bodoče delo po naših šolah. Poleg teh šol imamo še zavod za gluhozorne in slepo dečo v Portorožu in 8 otroških vrtcev, ki jih obiskuje 281 otrok. Dijaki srednjih šol imajo stanovanje in hrano v dijaških domovih, za katere skrbi dijaška matica. Vojne sirote in otroci revnih staršev imajo oskrbo brezplačno, ostali pa plačujejo prav malo. Marljivi dijaki pa dobivajo stipendije.

Italijansko šolstvo ni mnogo trpele, ker se vojna vihra ni dotaknila obalnega pasu. V istrskem okrožju je 27 italijanskih osnovnih šol s 3957 učenci in 151 učitelji.

Poleg teh je 6 »cavviamentos« (niže strokovne šole) s 445 učenci. Leta 1945 je bila v Izoli na novo ustanovljena italijanska gimnazija, isto tako v Piranu, lani pa v Bujah, tako da je sedaj 5 srednjih šol s 443 dijaki in 43 profesorji. Do leta 1945 so morali prihajati v Koper vsi, ki so hoteli obiskovati srednjo šolo. To so pa zmogli le bogatejši. Hrvatsko šolstvo v bujskem okraju je doživljalo isto usodo kot slovensko. V juniju 1945 so odprli prve šole, danes jih deluje 34 s 1400 učenci. V Bujah pa je bila ustanovljena gimnazija, katero obiskuje sedaj 95 dijakov. V Buišćini gradijo tri nove šole v Kaštelu, Gambušini in pri Sv. Ivanu. S podporo in pomočjo ljudskih množic je ljudski oblasti v zadovoljivi meri uspelo ustvariti objektivne pogoje za razvoj šolstva, vendar se zaveda, da še ni vse storjeno ker je mnogo objektivnih materialnih težkoč.

Ljudska oblast skrbi za razvoj šolstva. Dolžnost vzgojnikov, učiteljev in profesorjev pa je, da skrbijo predvsem za prevzgojo in vzgojo novih pokolenj. Da pa bodo to lahko uspešno izvrševali, pa morajo najprej poskrbeti in se truditi za vzgojo in prevzgojo samih sebe.

ŽENE NA CESTI SMARJE - NOVA VAS

Nasva graudox

KMETIJSKA PRILOGA ŠT. 11

Trte moramo pravočasno škropiti in žveplati

(Nadaljevanje)

Pravočasna obramba proti peronospori je najuspešnejša, medtem ko je zdravljenje te bolezni sploh nemogoče. Tudi je obramba proti razmrjanju te bolezni v že napadenem vinogradu zelo otežkočena. Bolj uspešno je škropiti ob neugodnem, deževnem in toplem vremenu dvakrat s polodstotno zmesjo kot pa samo enkrat in čeprav bi rabili dva ali tri od sto galice.

Da je tako postopanje pravilno, nam priča praksa, posebno v zadnjih letih vojne, ko je večina vinogradnikov vsaj na Primorskem in v Italiji škropila z dobrim uspehom le z nadomestki bakrene galice in je pri tem uporabljala enako odstotne raztopine kot je v navadi z modro galico, to je 1 do 2 od sto. Tako vsebuje na primer že dobro znani prah «kafaro» samo 16.5 in ramil prah celo komaj 8 odstotkov bakra, medtem ko ga modra galica vsebuje celih 25 odstotkov.

Poleg omenjenega škropljenja nam pomaga v boju proti strupeni rosi v veliki meri prašenje trte z žveplom, veliki meri prašenje trte z žveplom, ki mu je primestna galica v najtanjšem prahu, oziroma prah kafaro ali ramil. Opravilo s prašenjem je tudi veliko lažje in manj zamudno kot pa škropljenje. Ta način boja je posebno priporočljiv v primeru nujnosti in kadar primanjkuje gospodarju čas in delovna sila, kakor n. pr. po toči, ob času žetve in podobno, da na ta način prihrani čim več moči. Prašenje z žveplom, pomešanim z galico, ima še veliko prednost, da se borimo hkrati proti strupeni rosi in proti drugi zelo hudi in nevarni bolezni naše trte, to je proti «trtni jajčasti plesni» ali «aldiju» (Oidium Tuckeri).

Angleška vrtnarja Tucker in Kyle sta že leta 1846 poznala to bolezen in ugotovila zelo uspešen učinek žvepla proti njej. Okrog leta 1850 je bil oidij tako močno razširen v Evropi in posebno v Franciji, kjer je povzročil ogromno škodo na grozdju, da so tamkajšnji vinogradniki že začeli opuščati vinogradništvo. Samo spoznanje, da pravočasno žveplanje res prepreči razširjenje te bolezni, jim je vrnilo pogum in zaupanje v njihovo delo. Trtna plesen se pojavlja, kmalu ko trta odevete bodisi na mladikah bodisi na grozdju v obliki sivobelih gostih dlačic in vinogradnik toži, da je listje in grozdje «skomato». Te dlačice predstavljajo trosone in podgobje bolezni. Podgobje se razrašča deloma pod in deloma nad kožico napadenega dela rastline. Iz zunanjega dela podgobja izraščajo stojiči trosonosni liki dlačicam, ki se lomijo v jajčasto trosje. Veter raznaša to trosje po vinogradu, kjer okuži še zdravo zelenje trte.

Na grozdju povzroča oidij največjo škodo, ker napadene jagode zaostanejo v razvoju in navadno se razpoka pred dozorevanjem. Če grozdje ni bilo takoj žveplano, ko se je pojavila plesen na posameznih jagodah, so v nekaj tednih napadeni celi grozdi, ki se zaradi razpokanih jagod odtrgale ali posušijo, če je vreme suho, ali pa segnijo, ako je vlažno. Vino iz plesnivega grozdja, v kolikor ga dobimo, diši po plesni in ni dobrih, če ima slab okus.

Trtna plesen in strupena rosa pa se povzročata vinogradniku škodo samo z zmanjšanjem pridelka zaradi obolenega grozdja, temveč ga pripravi tudi pri bodoči letini, ker obolele trte na splošno oslabiljo, in

njihovi poganjki ne morejo imeti v naslednjem letu tako močnega zaroda, kot ga dobimo od zdravih trt.

Proti oidiju nam torej pomaga le pravočasno žveplanje. Glavni pogoj za uspešno žveplanje je čisto in kot prah fino žveplo. Najbolje je rafinirano in dvakrat ali ekstravertilirano žveplo. To naj ima vsaj 70 stopinj drobnosti po Chancelu in prodajalec mora jamčiti kupcu to kakovost blaga.

Če primanjkuje čisto žveplo, opravi dobro delo tudi mineralno oziroma naravno žveplo. Biti pa mora tudi to fino ali ventilirano, da se med prsti čuti fin prah in ne peskasto ali ostro. Medtem ko žveplamo s čistim žveplom pri jutranjem ali večernem soncu, priporočamo žveplati z mineralnim ali popoldanskim urah, ko sonce bolj pripeka. Žveplanje opravimo pravilno samo, če rabimo za to opravilo primerne mehe žve-

platnike, ki morajo žveplo razpršiti v zelo drobno meglo po vsej trti. Posebno je paziti, da doseže ta žveplena megla tudi grozdje, ki je skrito navadno med listjem in je ravno tam najbolj podvrženo bolezni.

Žveplati moramo pogostoma, posebno nekatere vrste trt, ki so za plesen bolj občutljive, kakor n. pr. malvazija in namizne vrste sploh. Prvo žveplanje opravi previden vinogradnik takoj, ko trta pokaže zarod, to je navadno sredi aprila. Potem pa je dobro, če žveplamo vsak teden po enkrat vsaj do konca junija in, ako bi vreme bilo deževno, tudi še julija meseca.

Kakor ni vinogradu nevarno prepogosto škropljenje, tako mu ne more škodovati nič odvisno žveplanje. Nasprotno, tudi v primeru, da ni nevarnosti za okuženje trt po omenjenih boleznih, koristita baker in žveplo vinogradu s tem, da pospešujeta zdravje ter rast trt in izboljšujeta zemljo. Trte nam potem lahko dajejo še zlahkejšo vinsko kapljico.

Ing. A. Čok

OKOPAVAJMO REDNO IN OB PRAVEM ČASU

Ne okopavajmo nikoli premokre zemlje, ker v tem primeru dosežemo le nasprotno od tega, kar smo hoteli. Zemlja je od orodja in od naših stopinj bolj stlačena, kot pa zrahljana in podsekani pleveli bo začel v mokri zemlji rasti še bujnejše kot prej. Zelo zapleveljenih njiv ne okopavajmo neposredno pred dežjem, ker sicer ne bomo uničili plevela. Po dežju pa ne odlašajmo predolgo, ker se zaradi dežja zbita zemlja kmalu izsuši. To občutimo posebno v vročih mesecih, ko naenkrat pripeče sonce. V nekoliko dneh je zemlja tako trda, da je sploh ni mogoče več okopati do prihodnjega dežja. V tem primeru najbolj spoznamo vrednost okopavanja, ki je izvršeno o pravem času. Njiva, ki ni okopana, je suha, zemlja je trda kot kamen in vroča kot peč. Rastline so vse ovenele in če pritiska vročina več časa, začnejo listi rjaveti in usihati. Popolnoma drugače izgleda njiva, ki je bila po dežju o pravem času okopana. Gornja plast zemlje je zrahljana in omejuje preveliko izgubljanje vode iz zemlje. Voda se dviga po kapilarnih kot las tenkih volnicah, ki so v spodnji nezrahljani zemlji navzgor, dokler ne pride do zgornje vrste, kjer se ustavi. Dalje se ne more dvigati, ker v zgornji zrahljani zemlji ni ta-

ljana plast jo zadržuje nižje in jo s tem obvaruje pred izhlapevanjem.

Kdor bo okopal in pletl zemljo vedno pravilno, zadostno in vedno ob pravem času, ta bo imel čiste nezapleveljene njive, njegova zemlja bo dobro prezračena in bo zadrževala vlago tudi v hudih poletnih vročinah. To se bo seveda poznalo tudi na posetvi.

Pletev in okopavanje je za razvoj rastlin ravno tako važno in koristno kot gnojenje.

Od okopavanja zahtevamo tri stvari, to je, da je pravilno, zadostno in da je izvršeno o pravem času.

Okopavanje mora biti pravilno

Prvo okopavanje, ki ga lahko imenujemo pletev, bo več ali manj pri vseh rastlinah enako. Ta pletev ima namen razdrobiti trdo skorjo, ki se po navadi naredi zaradi dežja na posejani, dobro obdelani in pobranjeni njivi, posebno v težjih zemljah. S tem da razdrobimo skorjo, odstranimo mladim rastlinicam trdi oklep, ki jih ovira v razvoju, in napravimo zemljo bolj zračno, kar je predvsem važno za ilovnate zemlje. Razen tega uničimo s pletvijo nadležne plevel, ki se vedno hitreje razvija, od mladih kulturnih rastlin, ki smo jih posejali, in jim jemlje svetlobo in hrano. Se iz enega razloga je važno prva pletev, posebno v krajih, ki trpijo zaradi pomanjkanja dežja. S tem namreč, da razdrobimo trdo skorjo, ki se je napravila na njivi, zrahljamo gornjo plast zemlje in omejimo izhlapevanje vode iz zemlje. Trda, od dežja zbita zemlja, se kmalu izsuši. Nasprotno pa zadržuje zgornja zrahljana plast zelo dobro zemeljsko vlago, tako da se ohrani voda na okopanih njivah dokaj časa brez dežja kot na neokopanih.

Drugo okopavanje je posebno važno na njivah, ki so zelo zapleveljene. Ima isti namen kot prvo: zrahljati površino zemlje in uničiti plevel. Pri drugem okopavanju so posejane, ali vsajene rastline že velike, vendar pa jim povzroča plevel še vedno veliko škodo. Posebno dobro moramo izvršiti drugo okopavanje, če je bilo pri prvem okopavanju deževno vreme in je začel podkopani plevel zopet rasti. Z drugim okopavanjem združimo navadno tudi red-

Več zelene na domači vrt!

Gomoljasta zelena ali «šelin», kakor ji pravimo na Primorskem, je zlahka vrtnina, ki vsebuje mnogo hranilnih snovi in jo v prvi vrsti zaradi te njene lastnosti visoko cenijo po vsej Evropi, posebno pa na Češkem in v Nemčiji. Gomolji zelene pa niso samo hranilni, ampak imajo tudi precej zdravilnih moči.

Nobena do sedaj poznana vrtnina ne vsebuje toliko fosforja kakor ravno zelena. Saj računajo ravno na podlagi analitičnih dognanj da ga ima skoraj v enakih odstotkih, kakor ga ima jajčni rumenjak, ki je s fosforjem najbolj bogat živalski proizvod. Človeško telo pa potrebuje znatne količine fosforja, predvsem za sestavo in za obnavljanje svojih možganov in živčevja ter za razvoj svojih kosti. Tudi v krvi in v drugih delih človeškega telesa je fosfor. Človek ga stalno potrebuje in ga dobiiva v raznovrstni hrani. Navadna hrana vsebuje razmeroma malo fosforja. Ona pa, ki ga nudi človeku v značilnejših količinah, kakor n. pr. jajca, sir in ribe je razmeroma draga. Posebno drag pa je fosfor v zdravilih, ki jih morajo jemati na splošno slabotni ljudje.

Z uživanjem gomoljaste zelene pride človek golovo najbolj poceni do toliko važne snovi za njegovo telo. Posebno priporočljiva je zelena za okrevajoče in na splošno izčrpane ljudi, in sicer ne samo zaradi njene fosforja, ampak tudi zaradi njene ugodnega vpliva na prebavo in na ledvice. Priporočljiva je še posebej proti revmi in celo proti isijasju. Če stari Nemci so imeli zeleno za pobudnico moške sile.

Zeleno sejemo od februarja pa do maja meseca. Pred marcem vsakakor pod steklo, pozneje pa na prosto. Seme je zelo drobno in kali zelo polagoma ter potrebuje tudi mesec dni, preden vzklije. Za setev zelene rabimo najboljše vrtno zemljo, ki jo moramo pogostoma zalivati, da ostane vedno vlažna tudi na vrhu.

Ko so rastlinice dobro razvite in imajo najmanj od 6 do 8 listov, kar traja po poteku vremena in po kakovosti zemlje, dva do tri mesece po setvi, tedaj zeleno presadimo. Pkiranje, ki je za zelinate rastline tako važno, zeleni ni potrebno. Pre-

čenje ali pretrgavanje kormu in peše (če je sejana na stalno mesto).

Pri redčenju moramo nepotrebne rastlinice vedno iztriti iz zemlje s korenino, ne pa samo presekat ali odšipniti. Iz prezezanih korenin se razvije navadno več nepravilnih, zgrbančenih rastlinic (na primer pri koruzi), ki s svojimi koreninami izčrpavajo zemljo in tako škodujejo zdravim rastlinam, ki rastejo poleg njih, dobička pa nam ne dajo nobenega.

Tretje okopavanje je pri raznih rastlinah različno. Peso in korenje na primer okopavamo na ravno, medtem ko krompir in koruzo osipamo. Pri tem okopavanju upoštevamo razne lastnosti vsake rastline posebej in zato okopljemo tako, kot zahteva njen razvoj. Če bi na pr. peso osuli kot krompir, bi nam začela gniti. Nasprotno bi se na ravno okopan krompir ne razvil tako lepo kot osipani. Glede kormu se mnenja razlikujeta. Nekateri jo osipajo, drugi ne. So kraji, kjer izvršeno uspeva kormu, dasi ravno je ne osipajo, ampak jo trikrat okopljejo na ravno. Pri nas je dobro kormu osipati že zaradi vetrov, ki bi jo gotovo prevahili, če bi ne bila osula.

sejamo jo na globoko in dobro pognojeno zemljo v razdaljo približno 40 cm od rastline in sicer na opele ali sončne grede in lehe. Najvažnejše pri presajanju gomoljaste zelene je, da jo s čisto vodo pri vrhu in da pazimo, da vrta rastlinice ne pride pod zemljo, ker sicer ne tvorijo debelih glav ali gomoljev.

Takoj po presajanju moramo rastlinice dobro zaliti. Sploh je prično zalivanje zelene neobhodno potrebno, ako hočemo pridelati dobre gomolje. Ker presajamo to vrtnino od druge polovice maja pa tja do srede avgusta, torej ko sonce močno pripeka, je pripečljivo presajati proti večeru. Izhlapevanje vode iz rastline in iz zemlje je ponoči najmanjše in tako pretrpijo komaj presajene rastline najlažje pomankanje dotoka vode zaradi pretrganih korenin. Poleg pridnega zalivanja potrebuje zelena tudi pogostega čiščenja od plevela in rahljanja zemlje vsaj, dokler ni dovolj razraščena.

Obrane listov rastline samo slabi in ovira razvoj gomoljev. Zelena je zelo hvaležna, ako dodamo zemlji umetnih gnojil, že ko smo jo pripravili za presajanje. Posebno ji prijaajo dušikasta gnojila in superfosfat.

Gomoljasto zeleno pobiramo z izruvanjem, tedaj ko so njeni gomolji dovolj debeli za uporabo (kadar imajo od 5 do 6 cm v premeru) in kadar gre človeku bolj v slast močnejša hrana. Kakršno nam nudi posebno zelena. Pobiramo jo od oktobra meseca dalje pa do decembra, preden začne zmrzovati. Ker na prostem rada zamrzne, jo pobereemo še pred mrazom in od zemlje očistene gomolje shranimo v zmerno hladni kleti, kjer trajajo lahko tudi do tri mesece. Seveda bo prej godna zelena, ki smo jo prej sejali oziroma presadili. Pred oktobrom se pri nas ne izplača izruvati gomoljev, kajti v septembru se ti navadno najhitreje debelijo, dočim se prej pri toplem vremenu razvijejo predvsem listi.

Poznamo več vrst gomoljaste zelene. Najbolj znana pa je praška, ki ima navadno najbolj debele gomolje. Zelo cenjena je tudi erfurtska, katere gojijo več podvrst, ki so znane v trgovini pod različnimi imeni kakor: alabaster, imperator, belo jabolko itd. Prednost dajemo na vsak način onim vrstam, ki imajo razmeroma debele in gladke gomolje okrog oblike z belim in sočnim mesom. Vrste z zelo debelimi gomolji niso tako cenjene ker imajo navadno puhlasto in z lesenimi vlakni preprejeno meso, ki je večkrat temnejše barve in manj vrednega okusa.

Ing. A. Č.

Cepite prašiče proti rdečici!

Po naših krajih je gotovo rdečica najbolj nevarna bolezen, ki povzroča največjo škodo pri naših prašičih. Ni vasi, da ne bi vsako leto poginila za rdečico vsaj po ena žival.

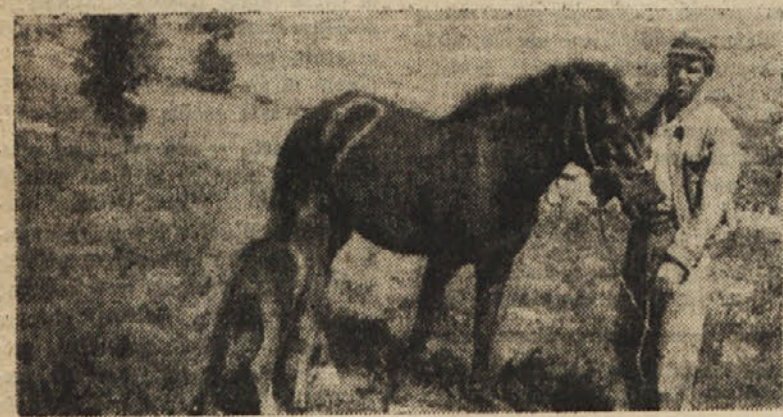
Zunanji znaki rdečice so: prašič preneha žreti, ne raje mnogo — skoro vedno leži, postane top in neobčutljiv, dobi hudo vročino — 41 do 42 stopinj, ki traja toliko časa, da žival ozdravi ali pa pogine. Po nogah, na trebuhu, na vratu se pokažejo rdeče lise, postanejo vedno bolj temne, in ako žival vrh tega težko diha, je to znak, da je smrt živali blizu.

Vzrok rdečice so posebni bacili, ki pridejo s hrano ali na kakšen drug način v prašičje telo. Najlažje se okužijo prašiči na semnjih, ako se spravljajo po poteh, kamor imajo dohod tudi drugi prašiči. Bolezen prenašajo razni mešetarji in trgovci, mesarji, pa tudi rezarji, ki niso pri svojem poslu dovolj snažni in lahko prenesejo bacile na svojem orodju, obleki itd. Načinov in poti za prenos bolezni je torej dovolj.

Bacili rdečice so zelo majhna živa bitja, katerih ne moremo opaziti s prostim očesom, temveč le z drobnogledom. Edino bacili so vzrok rdečice in ne različna hrana. Krmile prašiče s čemer koli, ako ne bo v kurni bacila rdečice, prašič ne bo zbolel. Vroča hrana, detelja, zelenajava in druga taka krma, katero nekateri gospodarji krivijo, da je vzrok rdečice, je torej popolnoma nedolžna.

Sredstvo proti rdečici je cepljenje, ki ga je prvi priporočil leta 1882. francoski učenjak Pasteur. Pasteur je pripravil prvi primerno cepivo za cepljenje proti rdečici in od leta 1882. do danes se je cepljenje proti rdečici prašičev uveljavilo široma vsega sveta.

Cepiva proti rdečici ne more dobiti vsak živinorejec, temveč le živinozdravnik. Obrnite se kar nanj; on vam bo preskrbel cepivo in tudi izvršil cepljenje.

KRASNA KOBILA Z ZREBETOM LAST KMETA IZ SMARIJ

Kdaj moramo cepiti prašiče? Rdečica nastopa navadno le v vročih mesecih, zato se ne smemo zanašati na to, da je še ne bo.

Uspeh cepljenja je odvisen od kakovosti cepiva. Čim boljše je cepivo, tem varnejša je cepljena žival pred rdečico. V splošnem velja izkustvo, da deluje cepivo v prašičji krvi šest mesecev, to se pravi, da se ni treba bati rdečice v dobi šestih mesecev, ki sledi dnevu, ko je bil prašič cepljen.

Iz tega sledi, da bi bilo najprimerneje cepiti proti rdečici v mesecu maju, ker bi s tem odstranili nevarnost obolenja na rdečico za časa vseh toplih mesecev, to je od maja do konca oktobra. Ako bi vsi kmetovalci imeli navado cepiti prašiče v maju, bi gotovo rdečica povzročila pri nas zelo malo škode. Napredni gospodarji cepijo prašiče dvakrat v letu, in sicer meseca aprila in meseca septembra.

Ako bi vsak kmetovalec posebej klical živinozdravnika, da mu cepi prašiče, tedaj bi cepljenje zelo mnogo stalo, postalo bi drago. Da se izognemo nepotrebnim stroškom, je neobhodno potrebno, da se kmetovalci na gospodarskih sestankih tudi malo pogovorijo, kaj bodo ukrenili glede cepljenja. Ugotovi naj se številčno stanje prašičev, ki se bodo cepili, in gospodarski referent naj stopi do okrajnega živinozdravnika. Na podlagi števila prašičev, ki jih vas želi cepiti, bo živinozdravnik preskrbel potrebno količino cepiva in tudi določil dan cepljenja. V kratkem času bo vse pocepljeno. Kmetovalci ne odlašajte in napravite svojo dolžnost, ako hočete biti varni pred to kužno boleznijo!

Kaj pa naredimo, ako nam prašiči obolijo na rdečico?

Oboleli prašiči nimajo teka in zato tudi ne morejo in nočejo vzeti nobenih zdravil. Ako je le mogoče, vsilimo živali olja, grenke ali bljuvalne soli, da tako očistimo živali želodec. Ker ima bolna žival

hudo vročino, kaže oblitati žival z mrzlo vodo, pokrivati jo z mokrimi cunjami, a poklicati moramo takoj živinozdravnika, da nam obolelo žival cepi. S cepljenjem moremo rešiti večino obolenih živali, a cepljenje se mora izvršiti takoj prvi dan obolenja.

Se na nekaj moram opozoriti. Mnogi kmetovalci imajo navado, in sicer lepo navado, da svinjak vsaj dvakrat na leto pošteno prečisti, stene pobelijo in tla popolnoma pokrijejo z živim apnom. S takim ravnanjem preženejo, oziroma uničijo vse kali bolezni, predvsem vse bacile. Tako prečiščenje svinjaka je nujno potrebno posebno v primeru, ako je bila v svinjaku kakšna nalezljiva bolezen, recimo rdečica.

Z ozirom na rdečico, kakor tudi na vse druge bolezni, pa velja načelo, da stikamo čim manj po tujih hlevih in svinjakihi, ker nismo nikdar gotovi, da ne bi mogli prenesti na lastne živali kakšno kal nalezljivih bolezni.

Dr. I. B.

ČEBELAR V MAJU

V maju dosežejo dobri panji višek svoje moči in sile, slabši pa vedno zastajajo. Spreten čebelar izloči vse slabše iz glavne skladnice ter jim odloči stransko mesto, kjer jih ima lahko vedno pred očmi. Tem ne pustijo rojiti. Ko ima dovolj mladih, tudi neoplojenih matice, tedaj zamenja stare in slabe matice.

Nova matica naj se priloži v matičnici, da jo čebele kot tujke ne umorijo. Matičnico si lahko vsak sam izgotovi iz 1 kv. dm navadne mreže — zvite krog kake palčke ali palca. Mrežica se dobro spne, da se sama ne razklene. En konec te mreže zaveste cevke se potem zapre, drugi konec je odprt. Skozi tega se spusti matica v odprtino v cevko, nakar se zamaši tudi ta odprtina s kosčkom voska. Tako zaprto matlico smeš vložiti v poljuben panj. Ko se čebele sprijaznijo z njo, tedaj se matica sama pregrize iz matičnice in

ji pri tem pomagajo še čebele. Ako pa so matice k sreči oplojene, potem čebele s podvojeno vnašo nadaljujejo svoj posel.

Dobri panji bodo pri ugodni paši tako napredovali, da prločno postavljati matičnjake in se pripravljati na rojenje.

Izkušeni čebelarji ne pustijo čebelam, da bi svojevoljno rojile.

Lepo je videti sicer rojenje — zlasti za začetnike s par panji je to zabava prve vrste — ali drugače je pri večjem številu panjev. V tem primeru ni pustiti, da bi čebele rojile, kadar bi se jim ljubilo, ampak mora iti vse po izključni želji čebelarja. Vpliv sme imeti tukaj le izredno dobra ali slaba paša in pa velikost panjev. Glavni namen matih panjev je rojenje, veliki panji pa so bolj za nabiranje medu. Čebelar sam naj se potem odloči, upošteva pa naj tudi krajevne razmere.

Gotov sem, da bo velika večina rekla: «Hočemo mnogo medu!» Dobro, tedaj ne pustite čebelar rojiti in dosežeš več medu.

Panjem pa, ki so natrpani čebel, preprečimo rojenje na ta način, da jim odvzamemo staro matico z nekaj čebel, pa prestavimo vse skupaj v nov panj kot roj. V starem panju ostani pa vselej nekaj matičnjakov, da pride tako panj v nekaj dneh do nove mlade matice. Ko ima panj zopet matico, moramo vse matičnjake v njem potrgati.

Ni previdno puščati v panju le po en zadelan matičnjak, ker se lahko pripeti, da matična ličinka ob času razvijanja pogine in panj bo brezmatičen. Dobro si zapomnimo, da je matica glavni činitelj, od katerega je v prvi vrsti odvisno vse dobro, ali pa vse slabo v panju.

Matice, izgojene pri dobri paši, so krepke in vsestransko razvite. Pozneje, pri revnejši paši vzgojene, so pa bolj šibke in tudi njih življenjska moč je revnejša. V prvi vrsti morajo čebelarji paziti, da si preskrbijo zadostno število mladih matic, izgojenih maja meseca.

Vedeti moramo dalje, da se matica zdrži v majhnem panju 3 do 4 leta. Če upoštevamo, da ima vsaka matica le določeno število plodnih trosov v sebi in da se, ko ti poidejo, njena plodovitost neha, in če pomislimo, da zaleže matica v A. 2. panju v enem letu trikrat toliko čebel, kot druga v majhnem kranjcu, je umevno, da v velikem panju opeska matica že po drugem letu. Nekateri čebelarji ne tpe več kot dvoletne matice. Trote pustijo vzgajati v prvovrstnem panjem, slabšim pa iztržejo vso trotovsko zalego.

Dr. I. B.

Dr. I. B.

KRMILA IN KRMLJENJE

Hranilne snovi v krmi so:

1. dušične snovi (beljakovine in amidi);
2. masti in olja;
3. ogljikovi vodani;
4. surova vlakna,
5. mineralne snovi (soli) in
6. vitamini.

Razen neštetih snovi vsebujejo vsa krmila tudi vodo. Če s sušenjem odstranimo vodo, nam ostane suha snov.

Beljakovine ali proteini so snovi, ki sestojijo iz ogljika, kisika, dušika in žvepla ter deloma tudi iz fosforja in železa. Beljakovine so živalim potrebne za tvorbo krvi, prebavnih sokov, mesa, mleka, volne itd., zato so važna sestavina živinske krme. Največ beljakovin je v krvni, mesni in ribji moki (okrog 25 do 70%), v oljnih pogačah (prgah), kjer jih je okrog 15 do 45%, nato v semenu stročnic (grah, fi-

zol, bob itd.), kjer jih je 15 do 30%, v žitih jih je okrog 5 do 10% in v dobrem senu in detelji 3 do 12%.

Amidi so beljakovinom podobne snovi, ki pa ne vsebujejo fosforja in žvepla. Največ jih je v mladih rastlinah, pesi, silaži, nakaljenem semenu in v bučah. Le prežvekovalci jih morejo predelati v beljakovine.

Masti in olja se sestojijo iz ogljika, kisika in vodik. V krmilih rastlinskega porekla je razmeroma malo masti. Največ jih je v semenu oljnih rastlin (25 do 49%), nato v mesni in ribji moki (10 do 20%) oljnih pogačah (do 20%), v ovsu in koruzi (4 do 7%). Masti in olja v večjih količinah ne prihajajo v poštev kot krmila, ker jih živalsko telo lahko tvori iz ogljikovih vodikov.

Ogljikovi vodani so sestavljeni iz ogljika, kisika in vodik. Sem spadajo škrob in razne vrste sladkorjev

(grozdni, sadni, mlečni itd.), ki jih je mnogo v krmi rastlinskega izvora. Škrob je sestavni del žit (do 60%), otrobov (41%), krmne moke (60%) in drugih podobnih krmil.

Škrob služi kot cenena krma za tvorbo masti v živalskem telesu in kot virec moči in toplote.

Surova vlakna so težje prebavljivi deli goljikovih vodikov (staničevina, drvenina, plutovina itd.). Čim več surovih vlaken je v krmi, tem manjša je njena krmilna vrednost. Mnogo surovih vlaken imajo slame in pleve, pa tudi seno. Najbolje jih izkoristijo prežvekovalci, ger so v njihovi predželodci razne bakterije, ki razkrajajo surova vlakna v lažje prebavljive snovi.

Posebno malo v prehrani ljudi in živali imajo vitamini, ki jih je več vrst (A, B1, B2, C, D, E).

Vitamin A je vitamin rasti, ki je zelo potreben predvsem mladi živali, kateri daje določeno odpornost proti raznim boleznim. Če trpi mlada živala pomanjkanje tega vitamina

na, zaostaja v rasti, izgubi tek, dlaka izgubi sijaj in elastičnost. Vitamin A je v zelenih rastlinah, predvsem v mladi paši in detelji, dobrem senu, korenju, paradižniku, v semenu stročnic, ovsu, koruzi, silaži, mleku, jetrnih in ribje molju. Slama, pleve in okopavine imajo zelo malo tega vitamina.

Vitamin B1 smatramo za zaščitno snov pri živčnih obolenjih in boleznih beri-beri. Danes je že toliko poznan, da ga lahko napravimo na umetni način. Najdemo ga v zelenih rastlinah, žitnih odpadkih (pleve, moka, otrobi), oljnih pogačah, senu, silaži itd. Prežvekovalci ga proizvajajo sami v prebavnem kanalu s pomočjo nekaterih bakterij.

Vitamin B2 varuje živali pred kožnimi boleznimi, pospešuje rast in ugodno deluje na izkoriščanje krme. Najdemo ga v istih krmilih kakor vitamin B1.

Vitamin C deluje proti skorbutu, to je bolezni, katere zunanji znaki so otekanje zobnega mesa, zglo-

bov, izpadanje zob, krvavenje itd. Vitamin C je v vseh svežih zelenih krmilih, krompirju, zelju, korenju, strniščni repi, silaži in presnem sadju.

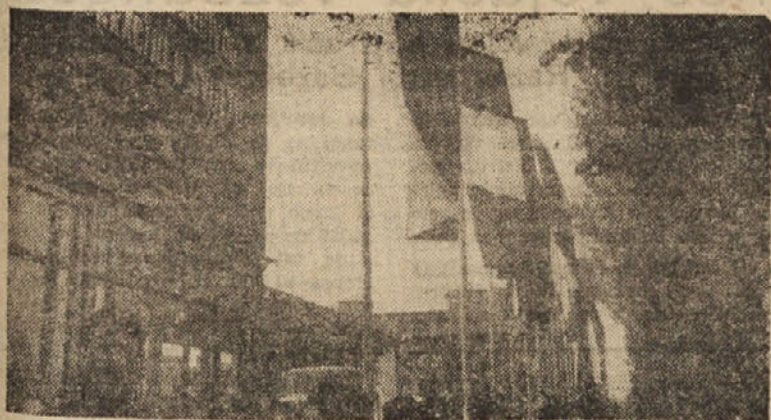
Vitamin D deluje proti kostnim boleznim (krhkosti, mehkoši in skrvljenosti kosti — rahitis). Vitamin D je v deteljah, senu, ribjem olju, jajnem rumenjaku, mleku in maslu.

Vitamin E preprečuje neplodnost. Je v vseh krmilih rastlinskega in živalskega izvora in ga navadno ne primanjkuje.

Mineralne (rudninske) snovi so snovi, ki se nahajajo v pepelu, ki ostane, če krmilo popolnoma zgore. Za prehrano živali so posebno važni. Pri sestavljanju krmnih obrokov moramo posebej paziti, da bo dovolj apna, fosforne kisline in kuhinjske soli, kajti zaradi pomanjkanja teh snovi lahko pride do znanih nevednosti v živalskem telesu.

Zagrebski velesejem Kmečko gospodarstvo v Jugoslaviji

slika napredka jugoslovanskega ljudstva na poti stalnega napredka

ZAGREBSKI VELESEJEM. VHOD

V petek 7. maja so se odprla vrata zagrebskega velesejma. Svečani otvoritvi so prisostvovali najvišji predstavniki političnega in gospodarskega življenja, predstavnik Jugoslovanske armade ter diplomatski predstavniki 18 drugih držav.

Po osvoboditvi je to drugi velesejem. Prvi je bil že lani. Letošnji se pomeni po obsežnosti, količini in kakovosti razstavljenih predmetov velik korak naprej. Tako je bilo lani 731 domačih razstavljalcev, letos pa 927, tujih je bilo lani 52, letos pa 221.

Zagrebski velesejem je dokaz vsestranskega in hitrega razvoja jugoslovanskega gospodarstva, obenem pa dokazuje, da Jugoslavija utrjuje in razvija mednarodne gospodarske stike. Vsak obiskovalecpa takoj spozna na razstavi ustvarjalno sposobnost jugoslovanskih delavcev-strokovnjakov, razvoj industrije in bogastvo države, ki napreduje. Novi gospodarski sistem v Jugoslaviji razbija stare okove in ustvarja široke možnosti ustvarjalnim silam delavskih množic.

Enotni sindikati v Kopru so ob priliki velesejma organizirali izlet v Zagreb. Udeležilo se ga je 720 ljudi, delavcev in uradnikov iz Istre in Trsta. Izletniki so si ogledali zanimivosti hrvaškega glavnega mesta, eon tovarno in velesejem. Od vseh so vzbujali največjo pozornost jugoslovanski,

sovjetski in češkoslovaški paviljoni. Jugoslavija je razstavila najnovejše izdelke industrijskih obratov, ki so začeli šele letos delovati, ki pa so dosegli že lepe uspehe. Iz teh uspehov je lepo razvidno kako se jugoslovansko gospodarstvo in industrija vsestransko razvijata.

Sovjetska zveza je pokazala svojo silno ustvarjalno moč in napredek. Na prostem so si vsi radovedno ogledovali razne najnovejše sovjetske kmetijske stroje. Za njimi pa je bil cel vlak, izdelek jugoslovanskih tvornic.

V češkem paviljonu si se počutil prav domačega, kot v hiši brata, ki je že mnogo napredoval v vseh pogledih. Razstavljale so tudi neke tržske tvrdke, pa ne vse. Nekaterim je okupacijska oblast ustavila na meji njihove proizvode in jim onemogočila sodelovanje na velesejmu. Italijanska podjetja severne Italije, kakor Pirelli, Ansaldo itd. so bila tudi navzoča na velesejmu s svojimi stroji in proizvodi.

Prvič pa je bilo prisotno na velesejmu tudi področje Tržaškega ozemlja, ki je pod upravo J.A. Naša Istra je pokazala svoje izdelke in pridelke. Pokazala je, da ima kljub vsem oviram in težkočam zaradi krivičnega ravnanja angloameriških oblasti, velike možnosti gospodarskega razvoja, in to tem bolj, ker jo pri njenih naporih podpira ljudska oblast.

Narodno osvobodilna vojna in nato velik polet in zagon delovnega ljudstva po vsej Jugoslaviji sta tudi na vasi dovedla do velikega napredka, čeprav čaka narode Jugoslavije na tem poprišču še veliko in težko delo. Ljudstvo, ki stalno napreduje, se namreč ne more zadovoljiti z doseženimi uspehi, temveč stremi vedno k novim uspehom. Seveda, če hočemo pravilno oceniti sedanjí položaj jugoslovanske vasi, moramo predvsem ugotoviti, kakšno stanje je vladalo tam v predvojni, reakcionarni Jugoslaviji.

Vsem je znano, da je bila v stari Jugoslaviji življenjska raven na vasi zelo nizka, ve da je tam vladala beda in splošna zaostalost. Okoli 28 odst. vaških gospodarstev sploh ni imelo pluga in drugega najnujnejšega kmečkega orodja. Nad 18 odst. kmečkih gospodarstev je obdelovalo svojo zemljo z lesenimi plugi in le 43 odst. je otalo z železnimi. Kmečka posestva so bila hudo zadolžena, podvržena izkoriščanju in njihov pridelek ni moget rediti kmečkih družin. Toda kljub temu so nekdanji gospodarji tako izzemali kmete, da so iz njih iztisnili težke milijarde.

Vojna in okupacija sta to stanje še poslabšala, saj je bilo ogromno domačij upepeljenih, polj in vinogradov opustošenih, živine uničene. V takem položaju je bila jugoslovanska vas po osvoboditvi in v tem položaju se je začelo delo za dvig vasi.

Pelletni plan

Pelletni plan, ki se s takim velikim uspehom izvaja v industriji, doleča tudi porast kmečke proizvodnje, živine, poras posejanih površin itd. In pelletni plan se je uveljavil tudi v kmetijstvu. Tako je kljub suši in drugim vremenskim neprilikam uspešno kmetom pridelati enako količino žitaric kot v povprečju 10 predvojni let. Kmetju so v letu 1947. izpolnili plan, a v mnogih drugih panogah presežili povprečni pridelek 10 predvojni let. Plan površine, posejane z industrijskimi rastlinami, je bil presežen v primeri s predvojno proizvodnjo za celih 25 odstotkov.

Vrsta uredb in zakonov, izdanih v interesu delovnega kmečkega ljudstva, onemogoča za vselej izkoriščanje delovnega človeka na vasi. Zakon o likvidaciji kmečkih dolgov je razbremenil naše kmečko gospodarstvo od strašnih bremen, ki so ga trle, saj ni sedaj na kmečkih gospodarstvih nikake hipoteke. Najbolj važna mera, ki je je podvzela ljudska oblast za rešitev nepravilnih zemljiških odnosov, ki so vladali v stari kapitalistični Jugoslaviji, pa je zakon o agrarni reformi in kolonizaciji. Po tem zakonu je dobilo naše kmečko delovno ljudstvo 817.000 ha zemlje ter je bilo rešeno vprašanje: zemljo onemu, ki jo obdeluje. Sistem progresivnega obdavčevanja pa je z druge strani tudi odpravil razne krivice, tako da plača vsakdo po svojih dohodkih.

Odredba o vezanih cenah je nadaljnji korak ljudske oblasti za dviganje

gospodarske moči vasi in za dviganje življenjske ravni kmečkega ljudstva. S to odredbo pa sta se še tesneje povezala vas in mesto. Delavstvo je namreč v proizvodnji doseglo take uspehe, ki omogočajo ljudski oblasti, da daje kmečom za njihov pridelek industrijske izdelke in blago, in to po cenah, ki so v primeri s predvojnimi mnogo ugodnejše za kmeta. Vsa gospodarska politika jugoslovanskega državnega vodstva stremi za tem, da doseže kmetijstvo čim večji napredek, kar bo v korist vsem.

Aktivizacija ljudstva

Ljudska oblast je na vases pritegnila z raznimi komisijami, skupinami ljudi, ki skrbje za odkupe itd. veliko število kmečkega ljudstva, da sodeluje pri upravljanju gospodarstva. To je najširša ljudska demokracija, ki aktivizira delovno kmečko ljudstvo na vseh odsekih družbene in gospodarske dejavnosti.

Veliko nalogo opravlja na vasi tudi zadrugništvo. S pomočjo zadrugništva se onemogoča delovanje raznih spekulantov in črnboborizancev, ki so hoteli po osvoboditvi bogateti na škodo delovnega ljudstva. S pomočjo zadrug se razvija po vaseh nov tip trgovine, zadruga trgovina, iz katere izginja pojem o dobičku. Ne daga se torej več kot v stari Jugoslaviji, ko se je blago na poti od proizvajalca do potrošnika včasih podražilo za več kot 100 odstotkov. Zadruga trgovina pa ne onemogoča samo špekulacije, temveč ugodno vpliva tudi na kmečko proizvodnjo. Saj se je treba ravno zadrugam ponekod zahvaliti, da se je

razvilo vrtnarstvo, sadjarstvo, moderno mlekarstvo itd. Zadruga trgovina vzpodbuja kmeta, da začneja zemljo intenzivno obdelovati. Zadruga pa se ne omejuje samo na trgovino, temveč se bavijo tudi z obdelovanjem zemlje, predelovanjem poljedelskih proizvodov ter skrbje za splošni napredek kmetijstva. Najbolj popolne oblike zadrugniške organizacije na vasi so kmečko obdelovalne zadruga. S pomočjo teh zadrug bo najlaže doseči napredek kmetijstva. Na velikih zadrugnih zemljiščih se pač najlaže uporabljajo moderni obdelovalni stroji, zlasti traktorji za oranje. V teh zadrugah se okorišajo z najbolj modernimi agrotehničnimi ukrepi, uporabljajo največ umetnih gnojil in najintenzivnejše obdelujejo zemljo. Te zadruga vedno bolj privlačujejo kmete, ki se zavedajo velikih koristi, ki jim jih lahko nudijo. One so mnogo pripomogle k povečanju kmečke proizvodnje in k izboljšanju življenjske ravni njihovih članov.

Ljudska oblast zelo podpira s finančnimi sredstvi razne zadruga, jim odpira kredite ter tako omogoča vsem, da dvigajo svoje gospodarstvo. Veliko korist in oporo kmetom so tudi traktorske postaje, ki so oraje kmetom njive po mnogo nižjih cenah, kakor je stalo oranje s konji.

Ta gospodarska politika ljudske oblasti osvobaja kmeta od vseh krivic, ki jih je utrpel v kapitalističnem redu. Vzbudila je v kmetu one ustvarjalne sile, ki prej sploh nisoogle priti do izraza. Zato se kmetijstvu v novi Jugoslaviji odpirajo svetle perspektive boljše bodočnosti.

Porast cen v ZDA

Nekdaj so mislili, da je Amerika dežela, kjer se cedita med in mleko in da tam ni za delovno ljudstvo nikakih težav ter da ta blažena dežela ne pozna družbenih nesprotij. A pravo lice te države se nam odkriva šele tedaj, če se ozremo na razna stankovna gibanja ameriških delavcev, na reakcionarno zakonodajo, ki ščiti kapitaliste, na nedavni Taft-Hartleyev zakon, ki ga izvajajo proti stankajočim. Da pa je življenje v Ameriki težko, nam odkriva tudi veliki porast cen, ki ga ne more dohitevati porast delavskih mezd, kar pomeni pač znižanje življenjske ravni ameriškega delavstva.

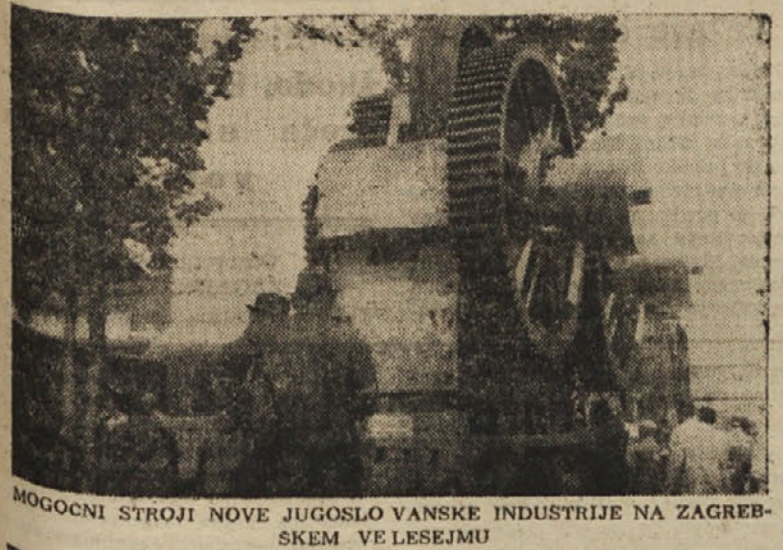
Kako cene v ZDA naraščajo, nam najbolj nazorno pokaže nekaj konkretnih primerov. Ko so delavci jeklarske industrije zahtevali okoli 36 centov poviška mezde na uro, je jeklarska korporacija ZDA zvisala cene jekla za 5 dolarjev na tono. To povišanje pa ni bilo pogodu niti Taft-Hartleyu, ker je to nasprotovalo politiki cen predsednika Trumana in skupine, ki se zbira okoli njega. To povišanje cen pa kaže, kako hitro in stalno narašča indeks cen v Združenih državah. Ta indeks cen je začel naraščati novembra 1947., ko je do-

segel število 165 odstotkov v primerj s povprečjem iz let 1935-39.

Zadnji pregledi pa kažejo, da je cena živil na drobno še porasla, poleg tega pa so porasle tudi najemnine. Tako so zračunali, da potroši srednja družina v Washingtonu, ki je eno izmed najdražjih mest v ZDA, okoli 3500 dolarjev, v New Orleansu pa 3000 dolarjev na leto. Srednji zaslužek industrijskih delavcev pa znaša le 2652 dolarjev na leto.

Cene živil na drobno so splošno narasle in če vzamemo za leto 1940-41. osnovo 100, tedaj dosežemo v novembru 1947. število 202,7.

Zanimivo je pri tem še naslednje dejstvo. Tajnik urada za delo v ZDA, Lewis Schwellenbach je izjavil, da je treba v zvezi z življenjsko ravni ameriškega delovnega ljudstva upoštevati predvsem položaj ameriških žena. V preteklosti je 18 milijonov ameriških žena delalo predvsem zato, da so zadostile svoji želji po razkošju in po neodvisnosti, ne pa iz življenjske potrebe. Sedaj pa mora od 100 žena 84 žena delati zato, da se preživljajo, oziroma da pomagajo preživljanju njihovih svojcev.

MOGOCNI STROJI NOVE JUGOSLOVANSKE INDUSTRIJE NA ZAGREBSKEM VELESEJMU

Visoke šole v Sovjetski zvezi

Sovjetska mladina se mnogo poslužuje svoje pravice do študiranja, zlasti kar se tiče višje izobrazbe. Vsi sovjetski državljani od 17 do 35 let imajo namreč pravico, vpsati se na visoke šole ne glede na spol, narodnost, plemo ali versko prepričanje. Kot edino merilo pri izbiri onih, ki žele vstopiti na visoko šolo, služi njihovo znanje, ker se more priti v visoke šole po natečajih. Izjema so le fantje in dekleta, ki dobe pri dovršitvi srednje šole zlato ali srebrno kolajno za odličen uspeh in lepo vedenje. Te sprejemajo v visoke šole brez sprejemnih izpitov. Kljub temu pa mladenčji in mladenke, ki so nagrajeni s kolajnami, delajo izpite v risanju, češništvu, arhitekturo ali ostale višje izobrazbe. Oni pa, ki žele stopiti na visoke šole za umetnost, glasbo in arhitekturo, morajo tudi napraviti sprejemne izpite v skladu z njihovimi predpisi.

se pri določanju teh programov upoštevati obseg in vsebina priprave v srednji šoli.

Na koncu vsakega šolskega leta uvedejo v vseh višjih šolah v ZSSR tako imenovane «dni odprtih vrat» to dijakke, ki so končali srednje šole. To delajo zaradi tega, da bi mladina, ki teži za višjo izobrazbo, mogla izbrati zase ono stroko, ki ji najbolj ustreza. Te dni se na višjih šolah vrste profesorji, ki spoznavajo mladino z značajem šole, razkazujejo laboratorije in kabinete, govorijo o raznih vedah, o katerih na tej šoli predavajo, in vse ostalo. Po takih razgovorih s profesorji se študentje sestajajo s študenti višje šole, ki se tudi razgovarjajo s svojimi gosti o tem, kako pri njih predavajo, v čem se specializirajo itd. Ta ukrep ima za mladino velik pomen, saj se marsikak dijak po dovršitvi srednje šole ne zna odločiti, kaj naj bi študiral.

Sovjetska vlada posveča veliko skrb materialnemu stanju in načinu življenja študentov. Vsem študentom,

ki položijo z uspehom izpite na visokih šolah, so zagotovljene stipendije — splošne ali posamične. Vsota splošnih stipendij je odvisna od trajanja študija in od stroke ter znaša 220 do 480 rubljev na mesec. Poleg tega dobe študentje, ki imajo odlične ocene iz vseh predmetov, še 25% dodatka.

Poleg splošnih stipendij je vlada pri mnogih višjih šolah uvedla za odlične dijakke zvišane posamične stipendije, ki se imenujejo po Stalinu, Molotovu, Vorosilovu, Kalininu in drugih znamenitih državnikih, a tudi pisateljih, državnikih, a tudi pisateljih, učenjaki in umetnikih. Tako je n. pr. ob 300 letnici rojstva velikega angleškega učenjaka Isaaka Newtona vlada odredila 15 stipendij, ki nosijo njegovo ime za najbolj nadarjene študente, ki se specializirajo v fiziki, matematiki, mehaniki in astronomiji. Višina posamičnih stipendij za študente znaša do 780 rubljev na mesec.

Pouk v višjih šolah je bil do leta 1940 brezplačen. Upoštevajoč zvišano raven materialnega blagostanja prizadetih in znatne izdatke države za izgradnjo in vzdrževanje vedno večje mreže visokih šol, je vlada imela za neobhodno potrebno, da del izdatkov za pouk v višjih šolah naloži na študente.

Posebni pogoji za sprejem na višje šole veljajo za demobilizirane borce sovjetske armade. Predvsem je treba pripomniti, da je vlada septembra 1945, to je takoj po koncu druge svetovne vojne, izdala odlok o demobilizaciji študentov vseh višjih šol drugega in starejših semestrov, ki niso dokončali svojih študijev zaradi poziva v vojsko. Takrat se je več desetisočev bivših slušateljev vrnilo v visoke šole. Demobilizirane študente so sprejemali v one visoke šole, iz katerih so odšli na fronto, ali v šole, ki so jim bile sorodne po stroki.

Velike olajšave je dala vlada borcem, ki so dokončali srednje šole in ki so se vrnili, da podaljšajo študiranje na višjih šolah. Tako n. pr. se odličnjaki srednjih šol izjemoma vpisujejo na višjo šolo brez izpita ne glede na leto, v katerem so dovršili šolo.

Od šolske takse so oproščeni vsi demobilizirani borci sovjetske armade in mornarice, ki so bili zaradi ran ali bolezni onesposobljeni za delo, in tudi vsi oni, ki dobivajo podporo od države. Oproščeni so tudi oni, ki prihajajo iz vrst navadnih vojakov, iz mladega oficirskega kadra, penzionisti in njihovi otroci, otroci oficirjev invalidov domovinske vojne, otroci padlih oficirjev na fronti, kakor tudi

otroci, ki dobivajo pokojnino po smrti svojih hranilcev. Sedaj je v sovjetskih višjih šolah vpisanih okoli 100.000 študentov-borcev, kar pomeni približno eno šestino celotnega števila študentov višjih šol v ZSSR.

Sovjetska oblast posveča mnogo pozornosti študentovskim domovom. Razne višje šole imajo svoja lastna gospodarstva, iz katerih črpajo hrano za študentovske menze. Za mladino, ki obiskuje višje šole, so zgrajeni posebni študentovski domovi, preskrbljeni z opremo, posteljnino in raznim športnim orodjem. V teh domovih so tudi delavnice za popravilo obleke in obutve, pralnice in druge naprave.

V vseh višjih šolah so tudi velike možnosti za razvedrilo in za kulturno delo študentov za časa počitka. Amaterski umetniški krožki, športni stadioni in igrišča, klubi, v katerih organizirajo predvajanje novih filmov in kjer nastopajo najboljši umetniki — vse to nudi sovjetski študentovski mladini možnost, da veselo in koristno uporablja svoj prosti čas.

Pogoji, v katerih živijo in se učijo sovjetski študentje, jim dajejo možnost, da z uspehom obvladajo izbrani študijski, tako da lahko kasneje aktivno sodelujejo pri izgradnji socialistične države.

